

EU-kirjeenvaihtajan työ 2010-luvun kriisien myllerryk- sessä

Konkaritoimittajien ohjeita EU-toimittajaksi pyrkiville

Nita Makkonen

Tekijä(t) Nita Makkonen	
Koulutusohjelma Journalismi	
Raportin/Opinnäytetyön nimi EU-kirjeenvaihtajan työ 2010-luvun kriisien myllerryksessä	Sivu- ja liitesivumäärä 41 + 1
EU-toimittajan työ on journalismin osa-alue, johon kiinnitetään media-alan koulutuksessa aivan liian vähän huomiota. Viime vuosina EU-osaamisen merkitys on korostunut, koska unioni on kohdannut joukon historiallisesti ainutlaatuisia tapahtumia. Noita tapahtumia voi myös kutsua yhteiskunnallisia rakenteita ravisutelleiksi koko kansaa koskettaviksi kriiseiksi. Tässä tutkimuksessa keskitytään kriisien esiin tuoman tarpeen valossa siihen, mitä EU-toimittajan työ on käytännössä ja mitä siitä voi oppia, jos haluaa tulla päteväksi EU-politiikan toimittajaksi. Tutkimuksessa peilataan päivittäisen journalismin käytäntöjä erilaisiin EU:ta koskettaviin kriisitilanteisiin. Näistä kriiseistä esimerkkeinä on käytetty Ison-Britannian Brexit-äänestystä, pakolaiskriisiä, pitkittynyttä talouskriisiä ja terrorismia. Työ on perinteinen teorian tietoon pohjautuva tutkimustyö, mutta koska kyseessä on ammattikorkeakoulun päättötyö ja siitä olisi suotavaa olla hyötyä myös muille opiskelijoille, työ on tehty mahdollisimman käytännönläheisesti. Tutkimusmenetelmänä ovat teemahaastattelut ja laadullinen sisällönanalyysi. Teemahaastatteluissa kolme alan vankkaa asiantuntijaa kertoi työnsä sisällöstä etukäteen suunnitellun, tarkan kysymyspatteriston avulla. Haastattelut litteroitiin auki ja sen jälkeen niiden sisältö perattiin teemojen mukaan auki. Haastattelujen sisältöä analysoitiin ja tulkittiin EU:n historian ja EU-journalismin teorian tiedon valossa. Lopputuloksissa oli tarkoituksena selventää hyvin käytännönläheisesti, mitkä seikat tekevät EU-kirjeenvaihtajan työstä niin haastavaa. Tuloksista käy ilmi, mitä asioita toimittajan tulisi työstä ainakin sisäistää, ja mitkä asiat puolestaan ovat sellaisia, joita pelkän teorian tiedon valossa voisi olla vaikea havainnoida. Näistä esimerkkeinä voi mainiosti mainita EU-toimittajien eliittikuplan sekä verkostoitumisen merkityksen. Molemmat edellä mainitut asiat nousivat selvästi esiin asiantuntijahaastatteluissa, mutta ne loistivat poissaolollaan aiheeseen liittyvässä aiemmissa EU-journalismista tehdyissä tutkimuksissa ja artikkeleissa.	
Asiasanat EU-politiikka, kirjeenvaihtajat, journalismi, 2010-luvun kriisit, verkostoituminen	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimuksen aihe	1
1.2	Viitekehys ja rakenne	1
1.3	Tutkimuksen tavoitteet	3
2	EU:n historia ja instituutiot	4
2.1	Euroopan unionin historiaa	4
2.1.1	Schumanin julistus	5
2.1.2	60-luvulta nykypäivään	6
2.1.3	Tärkeät sopimukset	6
2.2	Euroopan unionin instituutiot ja niiden toiminta	7
2.2.1	Euroopan parlamentti	8
2.2.2	Euroopan komissio	8
2.2.3	Euroopan unionin neuvosto ja Eurooppa-neuvosto	10
3	Journalismi ja Euroopan unioni	12
3.1	Enemmän kirjeenvaihtajia tarvitaan	12
3.2	2000-luvun alussa EU-journalismi oli lapsenkengissä	13
3.3	Julkisuusperiaate EU-journalismissa	14
3.4	Kansalaisten luottamus ja EU-journalismi	15
4	Tutkimusmenetelmät	17
4.1	Aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelut	17
4.2	Sisällönanalyysi ja kysymykset	19
5	Tulokset	21
5.1	Tiedonhankinta Euroopan unionista	21
5.2	Verkostoitumisen merkitys	23
5.3	Haasteet EU-journalismissa	25
5.3.1	Kirjeenvaihtajan työn sudenkuopat	29
5.3.2	EU-jargonin välttäminen	30
5.4	Suomalaisten asenne EU-journalismia kohtaan	31
6	Pohdinta	34
6.1	Löydökset ja tutkimuksen luotettavuus	35
6.1.1	Uusi mediaelitismien aikakausi toteutuu EU-journalismissa	37
6.1.2	Verkostoitumisen merkitys avainasemassa työssä	37
6.2	Jatkotutkimusehdotukset	38
6.3	Tutkimusprosessi ja oma oppiminen	39
	Lähteet	41
	Liitteet	42
	Liite 1	42

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen aihe

Opinnäytetyöni on perinteinen tutkimustyö ja se käsittelee Euroopan unionin historian vaikeimman ajanjakson keskeisiä tapahtumia journalismin näkökulmasta. Samalla työ on pieni EU-opas aloittelevalle toimittajalle. Opas sopii parhaiten EU-toimittajaksi tai politiikan toimittajaksi pyrkiville, mutta sitä voi soveltaa myös muiden aihealueiden parissa työskentelevien toimittajien työhön.

EU-perusteiden tunteminen on keskeistä minkä tahansa aihealueen toimittajalle. Isoissa uutistoimituksissa vaaditaan haastavassa uutistilanteessa, että kaikki töissä olevat toimittajat kykenevät tekemään töitä lähes minkä tahansa aihepiirin uutisen parissa. Toimittaja-opiskelijan tulee olla valmis kirjoittamaan lyhyellä varoitusajalla uutisia keskeisistä Euroopan sisäisistä aiheista jo ensimmäiseen kesätyöhönsä mennessään. Siksi työssä eritellään EU-perusteet, joita jokainen toimittaja tarvitsee välttämättä työssään.

Ongelma EU-uutisoinnissa on yleisesti se, että EU:n toimintatavat ja keskeiset käytännöt ovat monille toimittajille hieman epäselviä. Harva osaa kertoa, mitä EU:n keskeiset toimielimet oikeastaan tekevät ja mikä niiden rooli on toisiinsa nähden. Myös EU:n historian tuntemus on välttämätön osa aiheesta uutisoivan työssä. Kaikkien näiden ymmärtäminen on olennaista EU:n kriisiaiheista, kuten Brexitistä, pakolaiskriisistä tai terrorismista uutisoidessa.

1.2 Viitekehys ja rakenne

EU:n ytimessä eli Brysselissä syksyllä 2015 vietetyt kuukaudet ovat lähtökohtana aihevalinnalleni ja sille, että voin syventää oppimaani parhaiten juuri tämän aiheen parissa. Opiskelin Brysselissä EU-painotteisesti journalismia ja siinä ohessa tutustuin EU:n eri toimielinten toimintaan.

Pääasiallinen viitekehys työssä on EU:n historian konkreettisesti rajattu esittely ja EU:n toimielinten esittely lähdemateriaalien avulla. Työssä analysoidaan journalismin roolia EU-uutisoinnissa teorialähteiden avulla (ks. luku 3). EU:n historian ymmärtäminen on lähtökohta sille, että toimittaja voi todella ymmärtää maailman ainutlaatuisimman yhteistyöinstituution toimintaa (ks. luku 2).

Sekä EU-historian että instituutioiden toiminnan tunteminen ovat osa-alueita, joiden opiskeluun voisi helposti käyttää vuosia. Tässä työssä pyritään esittelemään vain välttämättömmimmät perusteet EU-teoriasta. Samalla työ ottaa kriittisesti kantaa siihen, opetetaanko journalistiikkaa opettavissa korkeakouluissa ja yliopistoissa riittävästi Euroopan unioniin liittyvää tietoa. EU-opetukseen keskittyviä kursseja voisi olla huomattavasti enemmän.

Olen rajannut EU:n toiminnan esittelyn Euroopan unionin keskeisimpien instituutioiden toiminnan esittelyyn. Näitä instituutioita ovat Euroopan komissio, Euroopan parlamentti, Eurooppa-neuvosto ja Euroopan unionin neuvosto. Nuo neljä ovat toimittajan työn kannalta keskeisimpiä osaamisalueita, mitä tulee EU-politiikkaan.

Tärkeänä lähteenä on myös suoraan Euroopan unionin virallisista lähteistä saatu tietopohja. Tutkimukseen on hankittu suoraa tietoa Euroopan unionin sisältä vierailuilla ja avoimista tietokannoista, kuten EU:n kotisivuilta. Tutkimuksessa on hyödynnetty EU:n omia lähteitä erityisesti sen instituutioiden toimialueiden tarkastelussa.

Opinnäytetyöni on empiirinen haastattelututkimus. Siinä on selkeästi johdanto, tietopohja, empiirinen osa ja pohdintakappale. Tutkimuksen keskeinen aineistonkeruumenetelmä on asiantuntijahaastattelu. Tutkimuksen empiirinen osa koostuu asiantuntijahaastattelun aineistojen purkamisesta. Työssä esitellään kattavasti eri mediatalojen aiheen asiantuntijoiden, eli Brysselin pitkäaikaisten kirjeenvaihtajien näkemyksiä ja tietoa aiheesta (ks. luku 4).

Asiantuntijahaastattelu on laadullisen tutkimuksen alatyyppejä, joka tässä tutkimuksessa on toteutettu puolistrukturoituna. Esitän haastateltaville joukon puoliavoimia kysymyksiä. Kysymykset ovat avoimia, jotta haastateltavien tietomäärä tulisi mahdollisimman hyvin esille työssäni ja jotta lukijan käyttöön saisi ammennettua mahdollisimman paljon tietoa työstä. Asiantuntijoille on kerrottu, että työ on avoimesti kaikkien luettavissa ja että se julkaistaan verkkopalvelussa.

Haastateltaviksi valikoituivat Ylen Maria Stenroos, Maaseudun tulevaisuuden Aimo Vainio sekä STT:n Annu Puranen. Kaikki haastateltavat ovat pitkän linjan journalistejä ja työskentelevät tai ovat työskennelleet kirjeenvaihtajina Brysselissä useamman kauden ajan.

1.3 Tutkimuksen tavoitteet

Tavoitteena on, että alalle pyrkivä toimittajaopiskelija saisi tutkimuksesta selkeän käsityksen EU:n toiminnasta ja varmuutta jokapäiväiseen työhönsä. Tutkimuksen tavoitteena on, että opiskelijalla olisi sen luettuaan vahva perusta EU-aiheisista asioista uutisoimiseen.

Työssäni perehdytään siihen, millaisia haasteita aivan uudet yhteiskunnalliset puitteet ja rakenteita ravisuttelevat kriisit ovat heittäneet journalismin selvitettäväksi.

Asiantuntijahaastatteluja analysoimalla syvennyn erityisesti siihen, miten toimittaja selviytyy kriisijournalismista yllättävissä tilanteissa. Samalla työssä on tavoitteena löytää EU-toimittajan työstä uusia mielenkiintoisia yksityiskohtia, joihin alan kirjallisuudessa ja tutkimuksissa ei ole aiemmin viitattu. Tämä on mahdollista, sillä EU-journalismi on muuttunut paljon vain parissa vuodessa pakolaiskriisin, kasvaneen nationalismin ja pitkään jatkuneen talouskriisin seurauksena.

2 EU:n historia ja instituutiot

Tässä luvussa käsitellään työn teoreettista viitekehystä, eli tietomäärää, joka toimittajalla tulisi olla ennen mahdollisuutta analysoida EU-journalismia ajankohtaisesti ja kriittisesti. Tutkimuksen kannalta kriittisiä teoreettisia tarkastelun kohteita ovat Euroopan unionin historia sekä merkittävimpien instituutioiden toiminta.

EU-historian ja instituutioiden toiminnan tunteminen on elintärkeää myös ”tavallisille” poliitiikan ja ulkomaan toimittajille, ei vain Brysselin kirjeenvaihtajille. Näin ollen tämä tutkimustyö on laajasti sovellettavissa myös muuhunkin toimittajantyöhön kuin vain EU-toimittajan työhön. Tutkimuksessa on pyrkimyksenä, että sen sisältämästä tietomäärästä ja tutkimustuloksista olisi lähtökohtaisesti jotain hyötyä jokaiselle toimittajaopiskelijalle. Varsinkin tämä luku kaksi (2) on helposti sovellettavissa useisiin journalismin alalajeihin.

Euroopan unionin poliittinen historia voi vaikuttaa ensisilmäyksellä vaikeatajuiselta, sillä EU:n aikajana on täynnä poliittisia teorioita ja sopimuksia. Jokainen kriittinen vaihe nivoutuu tiukasti yhteen eri vuosikymmenien yhteiskunnallisiin ja poliittisiin tapahtumiin ympäri maapalloa. EU:n historia tiivistää sisäänsä käytännössä koko maanosan viime vuosisadan historian. Kyseessä ei siis ole mikään pieni pala opiskeltavaksi. EU:n historian tunteminen on kuitenkin välttämätön lähtökohta ja kivijalka poliittiselle journalismille Suomessa.

2.1 Euroopan unionin historiaa

1600-luvun puoliväli on oivallinen aloituspiste Euroopan unionin historialle. Aikakausi oli vahvasti verenmakuinen: Kolmikymmenvuotinen sota oli tuhonnut suuren osan Keski-Eurooppaa. Aikakauden poliittiset teoriat eivät välttämättä ole jokaisella toimittajalla lähimuisissa, mutta englantilaisen filosofin Thomas Hobbesin teos Leviathan saattaa herättää jotain muistikuvia lukion historian tunneilta. Hobbesin kuuluisa kaneetti oli, että sota on ihmisen luonnollinen olotila. (Corner 2014, 9-11.)

Hobbesin filosofiat ovat edelleen arvostettuja ja hänen sopimusoikeudelliset näkökulmansa ovat runsaasti esillä yhteiskuntatieteellisissä tutkimuksissa. Pian kolmikymmenvuotisen sodan jälkeen allekirjoitettiin Westfalenin rauhansopimus. Tätä sopimusta pidetään vielä nykyäänkin modernin valtiojärjestelmän peruskirjana. Tämän jälkeen yleistyi käsitys Westfalenilaisesta suvereniteetista, joka tarkoittaa käytännössä sitä, että valtioilla on itsemääräämisoikeus ja heidän sisäisiin uskon- ja rauhanasioihin ei saa puuttua. Westfalenin rauha oli esikuvana monille myöhemmille kansainvälisille sopimuksille, myös niille, jotka loivat pohjaa Euroopan unionille. (Corner 2014, 12-15.)

Euroopan unionia on monella tapaa mahdotonta verrata mihinkään muuhun kansallisyhteisöön. Ensimmäinen ja ehkä tärkein syy tähän on se, että Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat vapaaehtoisesti päättäneet antaa pois osan suvereniteettiaan EU:n toiminnan mahdollistamiseksi. EU:sta puhutaankin monesti usean kansallisvaltion liittona, ei supervaltiona tai liittovaltiona. (Corner 2014, 1.)

Huomionarvoista on, että EU on ennen kaikkea rauhan yhteisö. Tästä on käytännön todisteena muun muassa se, että unioni vastaanotti Nobelin rauhanpalkinnon vuonna 2012. Perusteina oli, että EU on edistänyt rauhaa, sovinnontekemistä, demokratiaa ja ihmisoikeuksia Euroopassa. Palkinnosta seuranneet rahalahjoitukset EU omisti lapsille, joilta on evätty mahdollisuus kasvaa rauhassa. (Euroopan unioni 2016.)

Ei voi sanoa, että Euroopan unionia olisi koskaan varsinaisesti perustettu, vaan se muodostui ajan kanssa lukuisten eri maiden välisten sopimusten seurauksena. Sen muodostuminen on kuitenkin selitettävissä historiallisesti. Toisen maailmansodan jälkeen Eurooppa ja koko maailma oli ollut jo pitkään sotien lamauttamassa tilassa. Ensimmäisen ja toisen maailmansodan jälkeen eurooppalaiset janoivat rauhaa, perustaen innolla liittoja, jotka voisivat edistää sitä. Näin syntyi ensin Kansainliitto ja sen jäljessä Yhdistyneet kansakunnat, myöhemmin myös EU. (Corner 2014, 1-15.)

2.1.1 Schumanin julistus

Ranskan ulkoministerin Robert Schumanin vaikutus Euroopan unionin muodostumiseksi nykyisenlaiseen formaattiin on kiistaton. Jos EU:lle pitää valita jokin historiallinen lähtölaukaus, on 9. toukokuuta 1950 esitetty Schumanin julistus sitä, jos jokin. (Corner 2014,

Schumanin julistus on Schumanin esittämä asiakirja, jossa ehdotetaan Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (*european coal and steel community, ECSC*) perustamista. Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (EHTY) perustajajäseniä olivat Ranska, Länsi-Saksa, Italia, Alankomaat, Belgia ja Luxemburg. Siitä tuli ensimmäinen ylikansallinen eurooppalainen elin ja sitä voi mainiosti pitää perustana nykyisenlaiselle Euroopan unionille. (Euroopan unioni 2016.)

Hiilen ja teräksen valvonnan oli tarkoitus edistää rauhaa aseiden valmistuksen vähenemisellä. Kun hiilen ja teräksen tuotannosta otettiin yhteinen vastuu, sodan mahdollisuus Ranskan ja Saksan välillä oli käytännössä mahdoton. Vastaavaa liittoa ei oltu koskaan aikaisemmin kyetty luomaan. (Euroopan unioni 2016.)

2.1.2 60-luvulta nykypäivään

Isoilla eurooppalaisilla johtajilla on ollut todella merkityksellinen vaikutus unionin kehitykseen aina 60-luvulta eteenpäin. Schumanin jälkeen 60-luvulla vaikuttajana oli Ranskan presidentti Charles De Gaulle, joka vetäytti Ranskan NATO:n sotilaallisesta toiminnasta ja torppasi tylysti Ison-Britannian mahdollisuuden liittyä kehittyvään Euroopan talousyhteisöön. (Corner 2014, 28, 29.)

70-luvulla Euroopassa tehtiin liikkeitä, jotka mahdollistivat nykyisenlaisen EU-maiden välisen rahaliiton. Euroopan valuuttajärjestelmä (European Monetary System, lyh. EMS) sai alkunsa vuonna 1979. Järjestelmän myötä varmistui, että valuuttojen vaihtokurssit pysyivät järjellisinä EU-maiden välillä. (Corner 2014, 35.)

Myös Ison-Britannian pääministerin Margaret Thatcherin vaikutus oli lähtemätön. Thatcher tunnettiin tiukkana talousjohtajana, joka nosti Britannian kansantalouden uuteen nousuun sotien jälkeen. Thatcher kannatti yhtenäismarkkinoita ja ajoi uuden talousajattelun läpimeino Euroopassa vahvasti. (Corner 2014, 37.)

2.1.3 Tärkeät sopimukset

Euroopan unionin historiaa kuvailee jatkuva uusien sopimusten allekirjoittaminen ja liittojen solmiminen milloin missäkin eurooppalaisessa suurkaupungissa. Telegraph-lehti listaa sivuillaan tärkeimmät EU:n nykyiseen toimintaan vaikuttavat historialliset sopimukset, samoin kuin Euroopan unioni itse kotisivuillaan.

Alla olevasta listasta on jätetty pois osa Telegraphin listaamista sopimuksista, mutta siinä mainitaan muitakin sopimuksia kuin EU:n kotisivujen historia-sivun tiivistelmässä. Mukaan on valittu merkittävimmät ja isoimmat sopimukset, joiden tietäminen kuuluu EU-toimittajan perusosaamiseen.

1951: Pariisin sopimus (Treaty of Paris), jonka seurauksena kuusi maata perusti Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (EHTY).

1957: Rooman sopimus, jossa perustettiin Euroopan talousyhteisö (ETY).

1962: Parlamentaarinen yleiskokous muuttaa nimensä Euroopan parlamentiksi.

1978: Euroopan valuuttajärjestelmästä sovitaan (European Monetary System, EMS)

1986: Euroopan yhtenäisasiakirja allekirjoitetaan. Asiakirja mahdollisti Euroopan sisärajojen välisen kaupan esteiden poistamisen, joten se oli merkittävä virstanpylväs yhtenäistaloudelle Euroopassa.

1992: Maastrichtin perussopimus allekirjoitetaan. Sopimus oli oikea perusta yhtenäisvaluutan eli euron luomiselle. Samalla sopimuksen yhteydessä otettiin virallisesti käyttöön termi Euroopan unioni – aiemmin virallinen nimitys oli Euroopan yhteisö. Tiiviimpi yhteistyö maiden välisissä oikeus- ja sisäasioissa alkoi.

1999: Amsterdamin sopimus tuli voimaan. Sopimuksessa uudistettiin EU:n tärkeimpien toimielinten, eli parlamentin ja komission toimintaa.

2001: Nizzan sopimus allekirjoitettiin. Sopimuksella muutettiin komission kokoonpanoa ja neuvoston äänestysjärjestelmää.

2007: Lissabonin sopimus allekirjoitettiin. Tavoitteena oli Euroopan sisäisen demokraattisuuden ja tehokkuuden lisääminen ja ilmastonmuutoksen ehkäiseminen Euroopan yhteisen äänen avulla.

(Telegraph 2009, Euroopan unionin kotisivut 2017)

2.2 Euroopan unionin instituutiot ja niiden toiminta

Euroopan unionin suurimmat ja tärkeimmät toimielimet ovat Euroopan parlamentti, Euroopan komissio, Euroopan unionin neuvosto, Eurooppa-neuvosto, Euroopan unionin tuomioistuin sekä Euroopan keskuspankki. Näiden instituutioiden lisäksi EU:ssa on toki lukuisia muitakin tärkeitä toimielimiä. Näitä kuutta voi kuitenkin pitää EU:n runkona. Niiden toiminnan ymmärtämisellä pääsee jo pitkälle. (Corner 2014, 50.)

Ei kuitenkaan riitä, että tietää eri toimielimien tehtävät ja tarkoituksen, jos haluaa ymmärtää kokonaisvaltaisesti EU:n toimintaa. EU:n instituutioiden toiminta kietoutuu yhteen toisensa kanssa joka päivä. Onkin tärkeää ymmärtää, millä tavalla EU:n instituutiot vaikuttavat toisiinsa ja miten ne tekevät yhteistyötä. (Corner 2014, 51.)

Itsemääräämisoikeudesta luopuminen on yksi tärkeimmistä EU:n toimintaa määrittelevistä tekijöistä. Siksi on tärkeää, että yksikään EU:n sisäisistä instituutioista ei saa liikaa valtaa. Instituutioiden tuleekin tehdä tiivistä yhteistyötä, jotta valta jakautuisi tasaisesti. (Corner 2014, 52.)

2.2.1 Euroopan parlamentti

Euroopan parlamentti valitaan suorilla vaaleilla joka viides vuosi ja siinä on 751 jäsentä. Euroopan parlamentin jäseniä kutsutaan mepeiksi. Viimeksi vaalit järjestettiin touku-kuussa 2014. Euroopan parlamentti sijaitsee fyysisesti kolmessa toimipaikassa: Brysselissä Belgiassa, Strasbourgissa Ranskassa ja Luxemburgissa. (Euroopan unioni 2016.)

Euroopan parlamentti on yksi EU:n lainsäädäntöelimistä. Parlamentin yksi kolmesta päätehtävästä on luoda EU-lainsäädäntöä yhdessä Euroopan komission ja Euroopan unionin neuvoston kanssa. Parlamentti päättää EU:n laajentumisista ja EU:a koskevista kansainvälisistä sopimuksista. (Euroopan unioni 2016.)

Parlamentin kaksi muuta tärkeää tehtävää ovat toimia muiden toimielimien demokraattisena valvojana sekä EU:n talousarviosta vastaaminen yhdessä EU:n neuvoston kanssa. Parlamentti hyväksyy EU:n pitkän aikavälin talousarvion eli monivuotisen rahoituskehiksen. (Euroopan unioni 2016.)

2.2.2 Euroopan komissio

Komissio vastaa parlamentin ja Euroopan unionin neuvoston päätösten täytäntöönpanosta. Komissio on poliittisesti riippumaton toimeenpanoelin. Komissio esittää lainsäädäntöehdotuksia vastavuoroisesti parlamentin ja neuvoston hyväksyttäväksi. (Euroopan unioni 2016.)

Komission puheenjohtajana on työskennellyt vuodesta 2014 luxemburgilainen Jean-Claude Juncker. Komissio koostuu 28 jäsenmaan edustajasta eli komissaareista. (Euroopan unioni 2016.) Suomen edustaja on komission varapuheenjohtaja Jyrki Katainen. (Euroopan unioni 2016.)

Komission, parlamentin, EU:n neuvoston, Eurooppa-neuvoston ja muiden pienempien EU-toimielimien välinen kommunikaatio ja siitä seuraava päätöksenteko tapahtuu jatkuvana neuvotteluprosessina. Lainsäädäntö ja uusien direktiivien muodostaminen alkaa kommission ehdotuksesta. Ehdotus ei synny tyhjästä, vaan siinä on otettu huomioon useiden eri tahojen kanta: Lobbaajien, eturyhmien, asiantuntijoiden ja muiden aiheeseen kulloinkin liittyvien instituutioiden esitys aiheesta otetaan aloitteen tekemisessä huomioon. (Corner 2014, 59.)

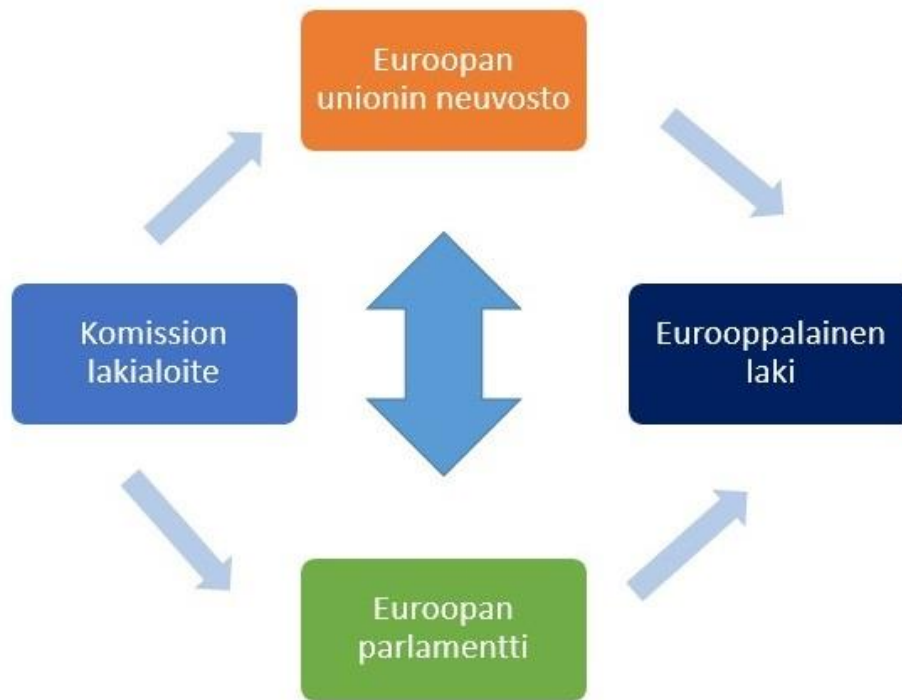

Kuva 1: Euroopan komissio, Brysseli. kuvaaja Nita Makkonen

Kun aloitteen konsultointi on ohi, se etenee parlamenttiin, siitä vielä Euroopan unionin neuvostoon, takaisin parlamenttiin ja vasta pitkän ”pallottelun” jälkeen siitä muodostuu laki. Pitkien, jopa vuosikausia kestävien säädäntöprosessien vuoksi EU-direktiiveistä on vaikeaa kirjoittaa selkeää kokonaisuutta toimittajana, kuten kappaleesta viisi (5) tulee ilmi.

Ohessa oleva kaavio (ks. Kaavio 1) selittää hyvin yksinkertaistetusti sitä, miten lakialoite tai direktiivialoite liikkuu EU:n instituutioiden välillä ennen hyväksymistä.

Kuvio 1: eurooppalaisen lain valmisteluprosessi unionissa

2.2.3 Euroopan unionin neuvosto ja Eurooppa-neuvosto

Euroopan unionin neuvoston jäsenet toimivat kunkin EU-maan hallitusten ääнинä. Sen eri toimialojen neuvostojen jäsenet koostuvat jokaisen eri politiikanalan EU-maan vastaavasta ministeristä. Tiivistetysti voi sanoa, että Euroopan unionin neuvoston kokouksissa maiden ministerit neuvottelevat mahdollisista muutoksista ja lakiesityksistä. (Euroopan unioni 2016.)

Neuvosto on Euroopan parlamentin kanssa yhdessä EU:n päättävä elin, ja neuvoston kokouksiin osallistuvilla ministereillä on valtuudet olla kokouksissa mukana päättämässä omaa maatansa koskevia tärkeitä päätöksiä. (Euroopan unioni 2016.)

Euroopan unionin neuvosto on päätöksenteon kannalta parlamentin ja komission jälkeen merkittävin EU-instituutio. Se neuvottelee EU:n lainsäädännöstä ja hyväksyy säädökset yhdessä Euroopan parlamentin kanssa Euroopan komission ehdotusten pohjalta. Sitä ei pidä sekoittaa lähes samannimisiin Eurooppa-neuvostoon tai Euroopan neuvostoon, joiden tehtävä on hyvin erilainen. (Euroopan unioni 2016.)

Eurooppa-neuvoston kokouksissa istuvat EU:n jäsenmaiden hallitusten päämiehet, eli käytännössä pääministerit. Kokousta johtaa neuvoston puheenjohtaja, joka on vuonna 2017 puolalainen Donald Tusk.

Eurooppa-neuvoston tehtävä on komission, parlamentin tai Euroopan unionin neuvoston tehtävää vaikeatajuisempi siinä mielessä, että sillä ei ole lainsäädäntövaltaa unionissa, mutta se päättää yleisistä poliittisista painopisteistä ja linjasta (Euroopan unioni 2016). Mitä tuo sitten käytännössä tarkoittaa, on toinen kysymys.

Neuvoston kenties tärkein tehtävä on EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan määrittäminen. Se myös nimeää ehdokkaat joihinkin korkean tason EU-tehtäviin, kuten EKP:n ja Euroopan komission johtoon (Euroopan unioni 2016).

3 Journalismi ja Euroopan unioni

Kuten edellisessä luvussa tulee vahvasti esiin, Euroopan unioni on aivan omanlaisensa valtioiden välinen suvereeni liitto. Omalaatuisuuden takia EU-journalismiakaan ei voi suoraan verrata tavallisen kirjeenvaihtajan työhön, joskin työhön voi varmuudella soveltaa monia kirjeenvaihtajajournalismin perussääntöjä.

EU-journalismiin liittyy monia pulmallisuuksia, joita tässä kappaleessa käsitellään. Problematiikka on nostanut päätään erityisesti viime vuosina, kun EU on ollut historiallisen myllerryksen keskellä alueen sisällä tapahtuneiden poliittisten muutosten takia. Läheisen tutkailun alla ovat ainakin pakolaiskriisi, Brexit-äänestys ja terrorismi.

3.1 Enemmän kirjeenvaihtajia tarvitaan

Suomalaisia toimittajia on vierailut Brysselissä työtarkoituksessa silloin tällöin aina 1960-luvulta lähtien. 70-luvulla seurattiin tarkkaan Suomen ja EEC:n välisen vapaakauppasopimuksen neuvotteluja. Unioniin liittymistä edelsi melkein 15 vuotta, kun Brysseli ikään kuin unohtui suomalaisilta median edustajilta kokonaan. (Uskali 2007, 209.)

Ensimmäiset varsinaiset kirjeenvaihtajat lähtivät Suomesta Brysseliin 80-luvun lopussa. Helsingin Sanomien Renny Jokelin oli ensimmäisten oikeiden Brysselin-kirjeenvaihtajien joukossa. Tuohon aikaan tehtiin jo hyvin kauaskantoisia päätöksiä EY:n (Euroopan yhteisöt, EU:ta edeltänyt liitto, joka oli osa EU:n muodostumisen rakennetta) toimesta ja niitä päätöksiä oli Jokelinin mukaan todistamassa vain joitakin toimittajia. (Uskali 2007, 210.)

Luonnollisesti vuoden 1995 kansanäänestyksen ja Suomen EU:hun liittymisen jälkeen kirjeenvaihtajien tarve kasvoi räjähdysmäisesti. Brysseliin sijoitettuja kirjeenvaihtajia on 2000-luvulla ollut kerrallaan parhaimmillaan noin 15. (Uskali 2007, 212.)

Nykyään vuonna 2017 ”pysyvästi” eli kokonaiseksi kaudeksi Brysseliin sijoitettuja kirjeenvaihtajia on paljon vähemmän. Suomen ulkoasianministeriön mukaan Suomen pysyvä edustusto Euroopan unionissa pitää sisällään kymmenen nimeä (Suomen ulkoasianministeriö 2016). Toisaalta nykyään käytetään runsaasti freelancereita ja lyhyemmissä pätkissä kohteisiin sijoitettuja kirjeenvaihtajia. Todellinen luku on luultavasti lähellä viittätoista.

EU-kirjeenvaihtajana vuosina 2007-2011 työskennellyt kirjailija ja toimittaja Tuomas Muraja kirjoittaa kotisivuillaan, että suomalaisten EU-kirjeenvaihtajien määrä Brysselissä on sen paradoksaalisuudesta huolimatta selkeässä laskussa. Säästötoimet kohdistuvat entistäkin selkeämmin mediataloissa juuri kirjeenvaihtajien määrään. (Muraja 2016.)

Murajan mukaan EU nähdään Suomessa monesti ”erillisenä, itsekseen asioista päättävänä jättiläisenä”, vaikka unioni on monella tapaa yhtä kuin jäsenmaansa, onhan Euroopan parlamentin valtakin valittu demokraattisilla vaaleilla. Muraja väittää, että moni EU-kansalainen on kuitenkin ihmeissään ja tietämätön unionin poliittisista kieroista. Tämä perustelisi sitä, että EU-kirjeenvaihtajia tarvitaan juuri tällä aikakaudella enemmän. (Muraja 2016.)

3.2 2000-luvun alussa EU-journalismi oli lapsenkengissä

Jos nykyään EU-journalismia kritisoidaan, niin Suomen EU-taipaleen alussa sitä olisi kenties pitänyt kritisoida paljon enemmän. Suomi liittyi unioniin vuonna 1995. Toimittajilla kesti monta vuotta ymmärtää EU-journalismin pelisäännöt ja aiheen vaatima lähdekritiikin määrä.

Kun Suomi oli ollut EU:n jäsenenä viisi vuotta, toimittaja Matti Mörttinen kirjoitti artikkelissaan, että koko tuo aika on ollut journalistista etsintää. Mörttinen tuo esiin, että kirjallisten lähteiden mukaan jo vuonna 1995 suomalaiset virkamiehet pohtivat, miten toimittajat saataisiin välittämään kansalle ”oikea” kuva EU:sta. (Mörttinen 2000.)

2000-luvun alussa heräsi myös epäily, että EU ohjailisi suomalaisen viestintäpolitiikan ja Yleisradion toimintaperiaatteiden linjauksia. Pertti Näränen huomautti artikkelissaan, että EU:ta kohtaan ei pitäisi suunnata samanlaista alamaista katsetta kuin aikoinaan Neuvostoliiton suuntaan. Sen sijaan pitäisi luoda eurooppalainen journalistisen linjan lisäksi omia kansallisia viestintälinjauksia. (Näränen 2001.)

Kun EU-journalismille tuli Suomessakin 90-luvun puolivälin jälkeen pysyvä tarve, media alkoi omaksua toimintatapoja ja -malleja suoraan Brysselin virkakoneistosta ja myös unionin vanhoista jäsenmaista. Tietoa hamstrattiin suoraan toimittajille varta vasten järjestetyistä taustatietotilaisuuksista. Lähteitä ei jutuissa mainittu, koska se oli EU:n vaatimus. (Mörttinen 2000.)

Pitkään tällaiset mediakäytännöt riittivät suomalaiselle medialle kyseenalaistamatta. Suomalaisia toimittajia moitittiin tuohon aikaan siitä, että he ovat EU-virkamiesten ohjailtavissa. Muutos tapahtui vuonna 1999, jolloin Suomesta tuli ensimmäisen kerran EU-puheenjohtajamaa. Sen vuoden aikana mediakäytännötkin edistyivät vauhdilla, kun oli pakko. (Mörttinen 2000.)

3.3 Julkisuusperiaate EU-journalismissa

Edellisestä luvusta päästään luontevasti EU-journalismin kenties merkittävimpään kysymykseen: Julkisuusperiaatteen ja asiakirjajulkisuuteen. Suomessa ollaan totuttu siihen, että pitkälti mikä tahansa viranomaisten välittämä tieto on julkista, sekä siihen, että viranomaiset pyrkivät aktiivisesti tekemään yhteistyötä suomalaisten toimittajien kanssa ja auttamaan heitä tiedon löytämisessä tarpeen vaatiessa.

EU-politiikassa tilanne ei ole niin yksinkertainen. Useat tässä tutkimuksessa käytetyt lähteet tuovat esiin asiakirjajulkisuuden tai pikemminkin julkistamattomuuden ongelmallisuuden EU-journalismissa. Siksi tämä tutkimustyö sisältää kokonaisen luvun, joka käsittelee julkisuusperiaatetta Euroopan unionin sisällä.

EU-toimittajan työssä taustalähteiden merkitys on suuri. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että taustoittavaa tietoa kyllä saa arvovaltaisiltakin tahoilta, kuten ministeriöstä ja EU-instituutioista, mutta toimittaja ei saa nimetä tietolähdettään jutussaan eikä aina edes suoraan käyttää saamiaan tietoja lainkaan. (Uskali 2007, 210.)

Brysselissä työskentelevä kirjeenvaihtaja joutuu väistämättä siteeraamaan artikkelissaan suoraan anonyymeja lähteitä. Se on journalistin kannalta ehdottomasti valitettavaa, mutta unionissa välttämätöntä. Informaatiota kulkee runsaasti ylhäältä alas eli virkamiehiltä ja arvovaltaisilta poliitikoilta toimittajille, mutta useimmissa tapauksissa haastattelut annetaan *off the record*. (Uskali 2007, 211.)

Salailun tausta on lainsäädännössä, joka eroaa EU:n sisällä ihan käytännössä selkeästi Suomen lainsäädännöstä. Suomen perustuslaissa on voimassa julkisuusperiaate, kun taas EU:ssa ja useimmissa Keski-Euroopan ja Etelä-Euroopan maissa on noudatettu yleisesti harkinnanvaraisuusperiaatetta. Kyseisen periaatteen voisi selittää parhaiten auki siten, että viranomaisella on viime kädessä ensisijainen valta päättää tiedon julkistamisesta. (Hynninen 2000, 52.)

Harkinnanvaraisuusperiaate voi kuulostaa journalistille nopeasti todella huonolta asialta: Voivatko virkamiehet itse päättää, mitä julkisuuteen halutaan antaa? Tilannetta helpottaa toimittajan kannalta kuitenkin selkeästi EU:ssa vahvasti elävä vuotokulttuuri. Salaisiakin asioita kerrotaan monesti aiemmin mainitulla *off the record* -käytännöllä toimittajille. (Hynninen 2000, 52 & Uskali 2007, 211.)

Suurin ongelma vuotokulttuurissa on journalistiselta kannalta se, ettei lukija saa aina tietää, mitä ja kenen asiaa nimetön lähde edustaa, minkä voi tulkita erittäin epädemokraattiseksi. Julkisuusperiaate Suomessa ja muissakin pohjoismaissa voi kuitenkin olla kyseenalaista, jos avoimuuskriteerit eivät täyty. (Uskali 2007, 211.)

3.4 Kansalaisten luottamus ja EU-journalismi

Suurin luottamuspula lukijoiden ja journalismin välillä syntyy, jos jutussa on mukana paikakansapitämättömiä tietoja. Virheet jutuissa voivat syntyä esimerkiksi faktavirheistä, jutusta puuttuvista olennaisista tiedoista tai virheellisistä asiayhteyksistä. Kun virheet toistuvat, lukijoiden terve skeptisyys voi muuttua kyynisyydeksi ja epäluottamukseksi. (Kuutti 2015, 107.)

Jotta journalistinen lopputuote olisi virheetön, faktapohjalta esitetyt väitteet tulisi tarkistaa. Tätä varten tärkeää olisivat seuraavat: Lähteen tunnistaminen, mahdollisen lobbarirollin ymmärtäminen, riittävä näyttö paikkansapitävyydestä ja tiedon hyödynnettävyys tähän hetkeen. Journalismin uskottavuudelle on tärkeää läpinäkyvyys ja kerrottavien tietojen lähteyttäminen. (Kuutti 2015, 58-59.)

Edellä mainittuja ongelmakohtia voi mainiosti soveltaa nimenomaan EU-journalismin mahdollisiin ongelmallisuuksiin. EU-journalismissa juttujen faktojen tarkistaminen on tärkeässä roolissa, kuten kaikessa muussakin journalismissa. Hankalaa voi olla lähteiden läpinäkyvyys, joka ei EU-journalismissa ole aina mahdollista, kuten ei kaikessa muussakaan poliittisessa journalismissa. Tärkeää on myös erityisesti lobbarivaikutuksen ymmärtäminen. Brysseli on täynnä eri alojen häikäilemättömiä lobbareita.

Kun lyhyen aikajänteen sisällä tapahtuu isoja historiallisia muutoksia, se voisi tarkoittaa sitä, että kansalaisten luottamus päättäjiin tai mediaan romahtaisi tai ainakin supistuisi. Muutos herättää helposti epäluottamusta. Britannia äänesti kesäkuussa 2016 eroavansa Euroopan unionista. Äänestyksen jälkeen Suomessa on käyty julkista keskustelua siitä, voisiko vastaavanlainen kansanäänestys toteutua Suomessakin.

Tällä hetkellä vastaus on selkeästi ei, sillä perussuomalaisten kansanedustajien perustama kansalaisaloite kansanäänestyksen järjestämisestä Suomen EU-jäsenyydestä ei kerännyt puolessa vuodessa tarpeeksi ääniä mennäkseen läpi eduskuntaan (ks. luku 5.4.)

HS uutisoi 5. helmikuuta ilmestyneessä lehdessään, että suomalaisten luottamus Euroopan unioniin on kaikesta huolimatta kasvanut vuoden 2005 jälkeen. Artikkelissa verrattiin

keskenään vuonna 2005 tehdyn World Values Surveyn tutkimustuloksia ja vuonna 2017 tehdyn HS-gallupin tuloksia. HS:n mukaan vuonna 2005 EU:hun luotti erittäin paljon tai melko paljon vain 36 prosenttia suomalaisista. Vuonna 2017 vastaava luku oli 48 prosenttia. (Helsingin Sanomat 2017.)

Journalismi on tärkein EU:n ja kansalaisten välinen viestinviejä, joten eikö luottamuksen kasvamisesta voisi ainakin jossain määrin kiittää myös journalismia? Kysymys on toki suuntaa näyttävä, sillä journalismin ei pitäisi ottaa kantaa EU:n olemassaolon tärkeyteen millään tavalla, vaan heijastaa totuutta mahdollisimman läpinäkyvästi.

4 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus on toteutettu laadullisen tutkimuksen keinoja hyödyntämällä. Laadullinen tutkimus oli luonteva ratkaisu tutkimuksen sisällön kannalta. Tutkimuksessa haluttiin tuoda voimakkaasti esiin alan asiantuntijoiden ääni, ja tällä tavalla se oli parhaiten mahdollista.

Laadullisessa tutkimuksessa teorian (viitekehyksen) merkitys on ilmeinen ja välttämätön. Viitekehyksessä, joka on tässä tutkimuksessa kappale kaksi, kuvataan tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ja niiden välisiä merkityssuhteita. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 17-18.)

Teoria tai teoreettisuus on hankala termi määritellä täydellisesti. Eräs laadullisen tutkimuksen kulmakivistä on kuitenkin havaintojen teoriapitoisuus. Tutkimustulokset eivät siis ole havaintomenetelmästä irrallisia. Kyse ei ole teoreettisen ja empiirisen tutkimuksen vastakkainasettelusta. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 19-20.)

Laadullisen tutkimuksen voisikin tiivistää seuraavasti: Tutkimustyyppiltään laadullinen tutkimus on empiiristä, ja laadullisessa tutkimuksessa on kyse empiirisen analyysin tavasta tarkastella havaintoaineistoa ja argumentoida. Analyysin tueksi voidaan esittää lainauksia alkuperäisistä haastatteluista. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 21-22.)

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimustyyppi on tieteessä kysymyksiä herättävä, eikä läheskään aina suositelluin tapa toteuttaa tutkimusta. Se on kuitenkin pehmeä tapa toteuttaa ihmisläheistä ja haastatteluihin pohjautuvaa tutkimustyyppiä ja tarjoaa joustavia keinoja analysoida haastatteluissa saatua tietoa. Tämä on vahva perustelu sille, miksi tässä tutkimuksessa on käytetty laadullisen tutkimuksen menetelmiä.

4.1 Aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelut

Työn keskeinen menetelmä on asiantuntijahaastattelu, joita toteutettiin kaikkiaan kolmen eri asiantuntijan kanssa. Kaikki asiantuntijat ovat pitkän linjan ulkomaantoimittajia, jotka ovat toimineet tai toimivat tällä hetkellä tiiviisti EU-uutisoinnin parissa ja ovat toimineet useamman kauden ajan isojen mediatalojen kirjeenvaihtajina Brysselissä.

Asiantuntijoiksi valikoitui vain toimittajia, koska tutkimukseni on rajattu selkeästi toimittajan työn tarkasteluun. Toimittajat itse tietävät parhaiten oman työnsä sisällön. Siksi työssä on haastateltu vain toimittajia, ei niinkään ylemmän tason journalistisia tekijöitä.

Haastatteluille ei annettu varsinaista aikarajaa. Kaikki haastattelut kestivät kuitenkin puolesta tunnista tuntiin. Pyrin pitämään haastattelut tiiviinä ja karsia pois täytekysymykset. Avoimessa haastattelutilanteessa syntyi kuitenkin jonkin verran oleellisia jatkokysymyksiä, joiden kysymistä en halunnut rajoittaa pois.

Puhelinhaastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin sen jälkeen tekstimuotoon. Jokaista haastattelua kohden kertyi tekstiä 2-5 sivua. Yhteensä litteroitua analysoitavaa haastattelumateriaalia kertyi 10 sivua.

Haastattelu, havainnointi ja dokumentteihin perustuva tieto ovat laadullisen tutkimuksen yleisimmät aineistonkeruumenetelmät. Mitä vapaampi tutkimusasetelma on, sitä luontevampaa on käyttää keskustelevaa haastattelua ja/tai havainnointia aineistonhankinnan menetelminä. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 73.) Näin tässä tutkimuksessa on tarkoituksenmukaisesti edistytty. Tutkimuksessa ei ole kovin formaalia tai strukturoitua asetelmaa, joten tarkkaan strukturoiduille kyselyille ei tullut välitöntä tarvetta.

Tämän tyyppisessä tutkimustyössä voitaisiin käyttää kolmenlaisia haastattelumalleja: Lomakehaastattelua, teemahaastattelua tai syvähaastattelua. Käytännössä haastattelumallin valikoituminen jaottuu kyselyn ja tutkimuksen toteutuksen strukturoinnin asteen mukaan. Tällä viitataan siihen, ovatko kysytyt kysymykset suljettuja, puoliavoimia vai avoimia kysymyksiä (Tuomi & Sarajärvi 2006, 76.)

Teemahaastattelu on hyvin lähellä syvähaastattelua, sillä siinä edetään keskeisten etukäteen valittujen teemojen ja teemoihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa (Tuomi & Sarajärvi 2006, 77).

Tässä tutkimuksessa haastateltaville esitettiin etukäteen teeman mukaan suunniteltuja avoimia kysymyksiä, kuitenkin siten, että kaikki haastateltavat vastasivat samoihin kysymyksiin. Esitetyt kysymykset perustuivat kaikki tiukasti tutkimuksen viitekehykseen eli kappaleissa kaksi (2) ja kolme (3) esitettyyn teoreettiseen perustaan.

Teemahaastattelu valikoitui sopivaksi haastattelumenetelmäksi, koska kaikki haastateltavat ovat alan ammattilaisia ja kykenevät jokseenkin varmasti käsittelemään teemakysymyksiä kaikki samalla tasolla ja jotakuinkin yhtenevällä tietomäärällä. Teemahaastattelussa oletetaan, että haastateltavat ymmärtävät ammattitaidon esitetyllä tavalla ja kykenevät pilkkomaan sen samalla tavalla (Tuomi & Sarajärvi 2006, 79). Tässä tutkimuksessa voi helposti todeta, että haastateltavien lähtökohdat olivat riittävän samankaltaiset, jotta

teemahaastattelu voitiin toteuttaa. Seuraavassa alaluvussa (4.2) esitellään, mitä teemoja haastatteluissa tarkalleen käsiteltiin.

Vaikka tämän tutkimuksen haastatteluissa oli paljon piirteitä syvähaastattelusta, niitä ei voi määritellä syvähaastatteluiksi, sillä ääripäässään syvähaastattelut ovat täysin strukturoimattomia (Tuomi & Sarajärvi 2006, 78). Siinä mielessä tutkimuksen yhteydessä toteutettuja asiantuntijahaastatteluja voi kuitenkin rinnastaa myös syvähaastattelun keinoihin, että haastatteluissa ei suljettu pois jatkokysymysten mahdollisuutta. Joidenkin kysymysten kohdalla esitettiin haastateltavan edellisen vastauksen perusteella myös jatkokysymyksiä. Myös jatkokysymyksistä tarkemmin seuraavassa alaluvussa (4.2).

Laadullisessa tutkimuksessa ei ole kiveen hakattua, että pitääkö kaikille haastateltaville esittää kaikki etukäteen suunnitellut kysymykset, pitääkö ne esittää täsmälleen samalla lauserakenteella ja pitääkö ne esittää samassa järjestyksessä. Teemahaastatteluissa kysymyksenasettelun yhdenmukaisuus on totta kai tärkeää, mutta yhdenmukaisuuden aste on pitkälti tutkijan makukysymys ja vaihtelee väistämättä teemahaastattelulla toteutetusta tutkimuksesta toiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 77.)

4.2 Sisällönanalyysi ja kysymykset

Asiantuntijoille esitettiin tutkimuksessa sarja avoimia kysymyksiä, joihin he vastasivat puhelimitse. Asiantuntijoille kerrottiin tutkimustyön tarkoitus (opinnäytetyö) ja julkaisualusta (Theseus-verkkokirjasto). Haastattelut toteutettiin puhelimitse syksyllä 2016.

Taulukko 1: Haastattelun teemat

Tietolähteet
Verkostoituminen
Journalismi ja EU
EU:n käytännön haasteet

Laadin kysymyksistä etukäteen kysymyspatteriston (ks. Liite 2). Kysymykset olivat avoimia teemakysymyksiä, joihin haastateltavat saivat vastata vapain sanoin. Heille ei annettu vastausvaihtoehtoja tai muuta kysymyksenasettelua rajaavaa. Haastateltavat saivat tutustua kysymyksiin ennakoon halutessaan. Kaikki haastateltavat käyttivät mahdollisuuden lukea kysymykset etukäteen läpi.

Kysymysten teemat voi luokitella karkeasti neljään alaryhmään, joita ovat toimittajan tietolähteet (1), verkostoitumisen merkitys työssä (2), journalistiset haasteet (3) ja Euroopan

unioniin liittyvät erityishaasteet (4). Kaikki haastateltavat vastasivat kuhunkin teemaan liittyviin tarkempiin kysymyksiin (ks. Liite 2).

Vastauksissa oli erotettavissa selkeä yhteinen linja ja niistä pystyy mainiosti vetämään johtopäätöksiä siitä, mitkä asiat EU-toimittajan työssä ovat erityisen tärkeitä ja mitkä asiat puolestaan aiheuttavat mainitsemisen arvoisia erityishaasteita.

Laadullisen analyysin yksi pulmakohta on, että tutkittavaa materiaalia kertyy väistämättä paljon ja usein suurin osa saadusta materiaalista on tavalla tai toisella kiinnostavaa. Tutkimuksessa täytyy silti pysyä asiassa ja analysoida vain siihen liittyvä materiaali. Loppu mielenkiintoinen materiaali pitää siirtää suosiolla seuraavaan tutkimukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 94.)

Aineiston analyysi etenee helpon kaavan mukaan. Ensin päätetään, mikä aineistossa on kiinnostavaa ja sen pohjalta tehdään selkeä raja. Sen jälkeen aineisto käydään läpi, tässä tapauksessa litteroimalla, koska haastattelut ovat nauhalla, ja litteroidusta materiaalista merkitään esiin kiinnostavimmat kohdat. Merkityt asiat kerätään yhteen ja sen jälkeen se voidaan luokitella tai teemoitella. Lopuksi kirjoitetaan yhteenveto. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 94.)

Yhteenveto on tässä tutkimuksessa luku 5. Luvussa esitellään haastattelujen litteroidun sisällön tutkimuksen kannalta strategisina materiaali neljän eri teeman avulla. Sisällön jakaminen neljään eri teemaan onnistui hyvin etukäteen suunniteltujen kysymysten avulla. Teemat esitellään ylempänä tässä luvussa kaaviossa kaksi (2).

5 Tulokset

Kolmen asiantuntijahaastattelun perusteella pyrittiin rakentamaan kattava kuva siitä, mitä EU-toimittajan työ pitää sisällään, millaisia valmiuksia Brysselissä työskentelevältä toimittajalta odotetaan ja mitkä asiat aiheuttavat työssä erityisiä haasteita. Kaikki kolme haastateltavaa antoivat toistensa vastauksia tietämättä arvioita ja pohdiskeluja työn sisällöstä.

Tärkeimmiksi teemoiksi haastatteluissa muodostuivat verkostoitumisen merkitys EU-toimittajan työssä, tietolähteiden monipuolinen hyödyntäminen ja se, miten EU-jargonista voi tehdä lukijalle selkokieleistä ja helposti lähestyttävää. Syventävänä teemana nousi esiin se, miten journalismi on selviytynyt Euroopan unionia viimeisen kahden vuoden aikana ravisutelleista kriiseistä, historiallisista tapahtumista ja poikkeustilanteista.

Erittelen seuraavissa alaluvuissa haastatteluissa esiin nousseita teemoja ja analysoin sitä, miten nuo teemat vaikuttavat työn kokonaiskuvaan. Kokoan myös haastattelutulosten mielenkiintoisimpia paloja taulukoihin, josta voi lukea rinnakkain eri toimittajien vastauksia kysymyksiin (ks. Taulukko 1).

Kappaleessa haastateltavat on nimetty merkkiihdistelmillä H1, H2 ja H3. H1 viittaa Maa-seudun tulevaisuus –lehden kirjeenvaihtajaan Aimo Vainioon, H2 STT:n kirjeenvaihtajaan Annu Puraseen ja H3 Ylen kirjeenvaihtajaan Maria Stenroosiin.

5.1 Tiedonhankinta Euroopan unionista

Tiedonhankinta oli keskeinen teema haastatteluissa. Kirjeenvaihtajan täytyy aloittaa tiedonhankintaprosessi työssään lähes kokonaan alusta, sillä maantieteellinen sijainti ja sen myötä apuverkostot ovat uudet. Miten tiedonhankintaprosessin voi laittaa käyntiin?

Haastateltavat toivat kaikki esiin olennaisimman tietolähteen EU-kirjeenvaihtajan työssä, eli EU-instituutiot, joilla viitataan tässä yhteydessä komissioon, parlamenttiin, Euroopan unionin keskuspankkiin, Euroopan unionin neuvostoon, Eurooppa-neuvostoon ja Euroopan unionin tuomioistuimeen. Parlamentti ja komissio ovat merkittävimmät EU-instituutiot kirjeenvaihtajan työn kannalta. Käytännössä instituutioiden ja toimittajien välinen vuorovaikutus tapahtuu sähköpostilistojen, pressitilaisuuksien ja tiedottaja-yhteistyön kautta, kävi ilmi kaikista haastatteluista.

Olemassa olevan tiedon määrästä huolimatta on aivan toinen asia, miten EU-instituutioidista todella saa haluamansa tiedon irti. Brysselissä työskentelee tiedottajien ja asiantuntijoiden ja EU-virkamiesten armeija, mutta tilanteen sattuessa yhtäkään heistä ei välttämättä saakaan kiinni.

Viralliset EU-tahot antavat auliisti tietoa niistä aiheista, jotka vahvistavat heidän omaa kulloistakin intressiään. Sen sijaan, kun näin ei ole, sähköposteihin, puheluihin tai tekstiviesteihin ei tahdo saada vastausta. Instituutioissa osataan ”pihdata” tietoa silloin, kun sen antamisesta ei ole varsinaisesta hyötyä.

”Siellä on miljoona ihmistä, joiden tehtävä on tiedottaa, mutta kukaan ei vastaa puhelimeen, tekstiviestiin tai sähköpostiinkaan. Ja sitten, jos heillä on intressi kertoa jostain asiasta, he tuputtavat sitä koko ajan. Se on vähän vaikeasti lähestyttävä laitos.” (H3, 2016.)

Taulukko 1: Kirjeenvaihtajan tietolähteet ja kielitaito

Aihe	H1	H2	H3
Työssä käytetyt tietolähteet	• Ammattilehdet • Virkamieslähteet • Asiantuntijat • Omat verkostot	• EU-instituutiot Brysselissä • Suomen EU-edustusto • Tiedottajat, sähköpostilistat, pressi-info • Kansainvälinen media • Twitter • Kollegat	• Viralliset lähteet • Tiedottajat • Instituutioiden järjestämät briiffit • Taustalähteet: Diplomaatit, virkamiehet, poliitikkojen henk. koht. avustajat, lobbarit
Työssä käytetyt kielet	• englanti • ranska	• ranska • saksa • englanti	• ranska • englanti • ruotsi

Kansainvälinen media on heti EU-instituutioiden jälkeen tärkeässä asemassa kirjeenvaihtajan tiedonhankinnan kannalta. Kansainvälisten isojen lehtien ja uutistoimistojen seuraminen on jokaisen toimittajan työssä itsestään selvä asia, mutta EU-toimittajan työssä sillä on aivan erityinen merkitys, käy ilmi.

Financial Timesia pidetään täällä jonkinikäisenä EU-asiantuntijana ja raamattuna. Paikalliset virkamiehet valittavat, että asiakirjat vuotavat FT:n toimittajille ennen kuin virkamiehet itse saavat niitä käsiinsä. Tällaisia medioita ei voi sivuuttaa siinä, kun pohtii, mitä lähteitä käyttää.” (H2, 2016.)

Kaikki kolme haastateltavaa toivatkin haastatteluissa useaan otteeseen esiin Brysselin sisäisen ”EU-hierarkian”, jossa pikkumaat jäävät armotta mediajättien toimittajien jalkoihin. Suomessa pressitilaisuudessa voi saada etua esittäytymällä Ylen toimittajaksi, mutta Brysselissä ketään ei kiinnosta Suomen yleisradioyhtiö, kun vieressä on Financial Timesin, Le Monden ja Bildin kaltaisten julkaisujen toimittajia.

Tarkka hierarkia EU-journalismissa tarkoittaa käytännössä sitä, että tärkeitä asiakirjoja ja tietoa annetaan sitä pienemmällä kynnyksellä, mitä merkittävämmässä lehdessä olet töissä. Pienen maan edustajat ovat saattaneet tottua siihen, että päättäjien puheille on helppoa päästä, mutta Brysselissä se ei toimikaan niin.

Miten sitten suomalaiset toimittajat, varsinkin pienempien suomalaislehtien toimittajat, sukkuloivat tässä toimittajaviidakossa? Siitä päästään luontevasti seuraavaan aihealueeseen eli verkostoitumisen merkitykseen.

5.2 Verkostoitumisen merkitys

Verkostoitumisen merkityksestä puhutaan journalismia käsittelevässä kontekstissa harvinaisen usein, mutta mitä se oikeasti tarkoittaa? Nykyajan toimittajia moititaan some-journalismista eli siitä, että haluttu tieto etsitään sosiaalisen median syövereistä sen sijaan, että kysyttäisiin henkilöltä itseltään suoraan.

Brysselin ”EU-kupla” on loistava tulikoe kenelle tahansa osaavalla suomalaiselle politiikan toimittajalle, sillä siellä verkostoituminen on aivan erilaisella tasolla kuin Suomessa. Verkostoitumistapahtumia ja illanistujaisia riittää jokaiselle viikonpäivälle ja lähes jokaiseen kellonaikaan. Kaikki haastateltavat totesivatkin, että verkostoituminen on kiinni vain ja ainoastaan oman iltaenergian riittämisestä.

Verkostoituminen ei tarkoita haastateltavien mukaan kuitenkaan pelkästään verkostoitumista virkamiesten kanssa, vaan tärkeässä roolissa on myös muiden toimittajien kanssa verkostoituminen. Varsinkin pohjoismaisten toimittajien välinen turvaverkko Brysselissä on tärkeässä asemassa suomalaisen kirjeenvaihtajan työssä, koska pohjoismaiden medioita kiinnostavat monesti samat asiat ja niin kutsuttu hyvä veli -verkosto on myös helpointa luoda kulttuurisesti läheisten toimittajien kanssa.

Kulttuurinen läheisyys tai etäisyys onkin avainasemassa toimittajien ja tiedottajien välisessä yhteistyössä Brysselissä. EU on tunnetusti eurooppalaisten kulttuurien sulatusuuni ja samalla kulttuurisen diversiteetin kehto, jossa kaikki saavat edustaa vapaasti omaa kulttuuriaan. Haastatteluissa huomasi yhtenevän linjan siinä, että suomalaiseen mediatyöskentelyyn tottunut joutuu nopeasti kokemaan kulttuurisen rysäyksen Brysseliin laskeutuaan.

Selkeimmät kulttuuriset erot mediakäyttäytymisessä liittyivät paitsi prosessin hitauteen, niin myös siihen, millä keinoilla ja millaista tietoa on saatavilla toimittajille. Toimittajahierarkia nostaa päätään erityisesti silloin, kun halutaan tietoa, jota ei mielellään anneta.

”Joskus tuntuu siltä, että halutaan antaa vain jotain tietoa, jotta toimittaja olisi tyytyväinen” (H1, 2016).

”Täällä se on enemmän sellaista peliä, että mistä tieto tulee. Tietoa ei saa, jos ei keksi sitä oikeaa lähdeä. Ja toinen asia on se, että onko oikea lähde kuinka innokas kertomaan aiheesta avoimesti.” (H2, 2016.)

Yksi toimittajista totesi, että tiedonsaantia ei voi mitenkään verrata Suomeen, jossa tiedonsaanti on lähtökohtaisesti todella tasapuolista ja virkamiehet ovat palvelualttiita ja helposti lähestyttäviä. Suomessa vastaukset saapuvat niin nopeasti kuin virkamiesten oman työn kannalta on mahdollista, kun taas Brysselissä tietoa saa odottaa vaikka maailman tappiin asti, jos sitä ei osaa kysyä juuri oikealta henkilöltä.

”Se on vähän vaikeasti lähestyttävä laitos. Se auttaa, jos on pystynyt luomaan omia kontakteja sinne tai jos joku suosittelee sinua. Periaatteessa tiedon saaminen on kuitenkin aika vaikeaa.” (H3, 2016.)

Kattavaan verkostoon kuuluu haastateltavien mukaan ainakin diplomaatteja, lobbareita, virkamiehiä, muita toimittajia, tiedottajia, erilaisia viranomaislähteitä, poliitikkoja, poliitikkojen henkilökohtaisia avustajia sekä mahdollisuuksien mukaan myös ”aiheeseen liittymättömiä” paikallisia.

Suomalaiselle toimittajalle saattaa kuulostaa raskaalta urakalta muuttaa vieraaseen maahan ja hankkia itselleen edellä mainitun veroinen, kattava yhteistyöverkosto. Verkostoituminen vaatii totta kai työtä, mutta haastatteluista tuli ilmi, että Brysselin iltaelämä on kuin tehty sosiaalisten kanavien laajentamiseksi. Kaupungissa on joka ilta tarjolla erilaisia verkostoitumistapahtumia, joten kyse on pitkälti siitä, kuinka paljon omaa energiaa riittää työpäivän jälkeen verkostoitumiseen.

Sopiva syventävä kysymys olisikin toimittajan työnkuvan laajuus ja se, kuinka paljon toimittajan olisi suotavaa käyttää vapaa-aikaansa oman työnsä kehittämiseen. Vaikka toimittajan työ onkin monessa mielessä poikkeuksellinen ammatti ja monet hakeutuvat siihen puhtaan journalistisen intohimon vuoksi, on ehkä jokseenkin utopistista olettaa, että lyhyen vapaa-ajan uhraaminen ei tuntuisi uhrukselta. Kaikki haastateltavat totesivatkin kautta rantain, että tehtyjä työtunteja kertyy muutenkin todella paljon ja että välillä on vaikeaa jaksaa lähteä iltarientoihin.

5.3 Haasteet EU-journalismissa

EU-kirjeenvaihtajan ”tavallisessa” työssä merkittävimiksi haasteiksi mainittiin ainakin isolla tontilla luoviminen ja uutisten priorisointi. Kaikki haastateltavat myönsivät, että EU-kuplan sisällä on välillä vaikeaa nähdä, mikä on oikeasti tärkeää uutisoitavaa ja mikä ei. Jokin asia voi tuntua toimittajalle uudelta, mutta se ei ole ollut uusi unionin sisällä enää pitkään aikaan. Tämä johtuu siitä, että esimerkiksi direktiivien luomisprosessi on todella hidas ja monivaiheinen prosessi.

Vaikeissa poliittisissa kokonaisuuksissa tyypillinen hankaluus on se, että onko tietoa todella riittävästi vaikeasti ymmärrettävän asian käsittelemiseen. Yksi haastateltavista pohti haastattelussa, että voiko työssä koskaan olla täysin varma siitä, että jokin asia on todella siten, kuin toimittaja jutussaan väittää sen olevan. Kysymystä voisi soveltaa hyvin koko ammattikuntaan ja on pätevä itsetutkiskelua ohjaava kysymys kenelle tahansa toimittajalle.

Edellä mainittu kysymys tuo esiin EU-journalismin tärkeimmän piirteen, eli sen, että EU:ssa tehdyt päätökset liikkuvat aina sinne ruohonjuuritasolle asti. Päätökset koskettavat aivan tavallisia suomalaisia, maatalousyrittäjiä, rekkakuskeja ja vaikka lähikaupan myyjää. Vaikka asiat vaikuttavat Brysselin EU-kuplassa ”pelkältä politiikalta”, niin niillä on todellakin välitön vaikutus tavallisten ihmisten arkeen.

Työn ihmisläheisyys onkin yksi EU-kirjeenvaihtajan suurimmista haasteista. Pitäisi pystyä ymmärtämään isot poliittiset ilmiöt yksittäisen suomalaisen näkökulmasta ja tehdä töitä juuri heitä varten. Bryssel on kuitenkin monen tuhannen kilometrin päässä tavallisista suomalaisista ja sen takia jalkautuminen lukijoiden keskuuteen on vaikeaa. Ongelmaan ei löytynyt haastatteluiden avulla välitöntä ratkaisua. Haastateltavat myönsivät, että EU:n ”eliittikupla” on olemassa oleva ongelma.

Merkittävä syy ”kuplan” syntymiseen on toki myös se, että toimittajien käytössä olevia resursseja pienennetään koko ajan media-alan murroksen ja taantuman takia. H2 arvioi, että jalkautumista tehtäisiin paljon enemmän, jos siihen olisi budjetissa tilaa. Tällä hetkellä hän kertoo pyrkivänsä yhdistämään vierailut EU-huippukokousmaihin siten, että tekee samalla artikkelikokonaisuuksia paikallisten keskuudesta.

Esimerkiksi pakolaiskriisistä on tehty paljon selventäviä artikkelikokonaisuuksia samassa yhteydessä, kun Kreikassa tai Slovakiassa tai Kroatiassa on täytynyt vierailla jostain ”isommasta” syystä. Isompi syy voi tarkoittaa esimerkiksi EU-huippukokousta, jossa vierailtaisiin joka tapauksessa. Tällainen resurssien yhdisteleminen on raaka totuus siitä, että journalismia ei voida tehdä idea edellä, vaan pikemminkin vähäisiä käytössä olevia rahavaroja yhteen niputtaen.

Mustiin pukeutuneiden virkamiesten haastattelemisen saattaa sulkea silmät siltä, että EU-kriisit ovat oikeasti käynnissä Kreikan kylissä, eivätkä huippukoussaleissa. Se on haaste, joka jokaisen EU-kirjeenvaihtajan täytyy ymmärtää.

Euroopan unioni ja sitä myötä myös EU-toimittajat ovat joutuneet kohtaamaan viimeisen kahden vuoden aikana ennennäkemättömän paljon kriisitilanteita, sekä yhtäkkisiä että pidempään jatkuneita kriisi-ilmiöitä. Tällaisilla kriiseillä viitataan tutkimuksessa erityisesti Ison-Britannian Brexit-äänestykseen, pakolaiskriisiin ja Euroopan kokemaan terrorismiaaltoon.

Kaikki kolme edellä mainittua aikakautta määrittelevää ilmiötä jäävät aivan varmasti merkitsemään tätä ajanjaksoa historian kirjoihin. Näin ollen nuo ilmiöt ovat asettaneet myös journalismille kiistatta isoja haasteita. Miten nämä käytännön haasteet ovat näkyneet EU-toimittajan työssä?

Historialliset uutistilanteet saattavat olla jokaisen itseään kunnioittavan toimittajan märkä uni, mutta totuus tilanteiden taustalla on myös se, että uutistilanteisiin on pakko reagoida

arvailulla, koska aiempaa viitekehystä tai varmoja lähteitä ei välttämättä ole. Nettiuutisoinnin nopeus oli kaikkien kolmen haastateltavan mukaan ongelma isoissa uutistilanteissa. Isot uutiset vaativat nopeaa reagointia ja jatkuvaa raportointia. Tämä voi johtaa siihen, että uutta faktaksi tarkistettua tietoa ei ole edes saatavilla, mutta uusia uutisia kirjoitetaan silti. Ongelma ei missään tapauksessa ole vain suomalaisen median, vaan yleismaailmallinen ilmiö.

Kuva 2: Brysselin kadut täyttyivät sotatankeista syksyllä 2015, kun kaupungista etsittiin Pariisin terrori-iskun tekijöitä. Kuva: Nita Makkonen

Jatkuvasta raportoinnin tarpeesta ei tosin voi syyttää pelkästään mediaa. Erään haastateltavan mukaan pakolaiskriisi paljasti paljon heikkouksia EU:sta itsestään tietolähteenä. Median halu raportoinnille oli niin kova ja tilanne kriisin puhjetessa kaikkiaan niin painostava, että EU syyti ulos epäluotettavaakin tietoa paineen alla. Haastateltava totesi osuvasti, että virkamiehetkin ovat vain ihmisiä ja heillekin voi sattua työssään virheitä. Siksi ei pidä soikaistua sille, että mustaan pukuun pukeutunut haastateltava olisi aukoton tietolähde. Myös viralliselta taholta tuleva tieto täytyy osata kyseenalaistaa.

Brexit oli iso historiallinen uutinen, jota leimaa se, että media tai aiheeseen perehtyneet asiantuntijat eivät mitenkään osanneet odottaa, että se todella toteutuu. Äänestyksen arveltiin olevan tiukka, mutta mediassa yleisesti odotettiin, että status quo toteutuisi ja enemmistö äänestäisi kuitenkin Brexitiä vastaan. Näin ei käynyt ja journalistien niskaan putosi Perussuomalaisten *jytlyn* kaltainen pommi. Yhden haastateltavan mukaan edes Britannian johtavat vaaliasiantuntijat eivät osanneet odottaa protestin kokoluokkaa.

Aihe linkittyy jälleen jo aiemmin tutkimuksessa esille tuotuun ongelmaan, eli siihen, että toimittajilla ei ole mahdollisuutta jalkautua tarpeeksi voidakseen haistella todellista ilmapii-riä. Jytlynkin olisi saatettu aavistaa paremmin, jos toimittajilla olisi enemmän resursseja ”jalkautua huoltoasemille”, eli kohdata tavallisia suomalaisia sen sijaan, että soittelevat virkamiehille ja asiantuntijoille. Perinteisten katugalluppien tekemisessä on oma pointtinsa.

Brexit jääkin journalismin historian kirjoihin tapahtumana, jonka aikana toimittajat istuivat takapuoli tiukasti kiinni norsunluutornissa. Sama ilmiö toistui puoli vuotta myöhemmin, kun Donald Trump valittiin Yhdysvaltain 45. presidentiksi. Jatkohaaste on kirjoittaa tämän kaltaisten tapahtumien jälkeen siitä, miten se tulee vaikuttamaan yhteiskuntaan jatkossa. Vaikutusten esittäminen on arvailua, koska historiasta ei löydy suoraan verrannollisia tilanteita esimerkiksi Brexitille. H3 sanoikin, että joskus toimittajan on vain myönnettävä avuttomuutensa.

Pakolaiskriisiuutisointiin liittyy olennaisena osana yleisön vuorovaikutus. Pakolaiskriisi herätti suomalaisissa poikkeuksellisen voimakkaita tunteita puolesta ja vastaan. Tunnesidon- naisessa aiheessa journalistin objektiivisuus joutuu aivan uudenlaisen tarkkailun alle. Palautetta tulee runsaasti sosiaalisessa mediassa ja esimerkiksi sähköpostitse. Kommentti- palstoilla pakolaisaiheinen keskustelu käy todella vilkkaana.

Joskus työtä on vaikeaa tehdä ”oikein”, vaikka kaikki olisikin mennyt oppikirjan mukaan. Yksi haastateltava mainitsee esimerkkinä tilanteen, jossa oli referoinut EU-virkamiehen sanomisia sitaatin muodossa. Virkamies oli käyttänyt termiä ”turvapaikanhakijashoppailu”. Tämän jälkeen maahanmuuttokriittiset lukijat innostuivat, että kyseisen toimittajan edusta- man julkaisun linja olisi muuttunut kriittisemmäksi turvapaikanhakijoita kohtaan. Kyse ei kuitenkaan ollut julkaisun linjasta, vaan yksinkertaisesti yhdestä sitaatista, joka oli pyritty esittämään mahdollisimman läpinäkyvästi.

Pakolaiskriisi onkin tuonut kansalaisten medianlukutaidon aivan uuteen valoon ja se ai- heuttaa ennennäkemätöntä haastetta kokeneillekin toimittajille.

5.3.1 Kirjeenvaihtajan työn sudenkuopat

Tutkimuksessa haastateltavat erittelivät pyynnöstä erikseen EU-kirjeenvaihtajan työn tyyppisimpiä sudenkuoppia, eli vaikeuksia, joihin aloitteleva toimittaja voisi helposti sortua.

Kaikki haastateltavat mainitsivat suureksi haasteeksi työn asiasisällön. Euroopan unionia käsittelevä poliittinen uutisointi on kiistatta asiasisällöltään erittäin haastava pala kakkua kokeneellekin toimittajalle. Suurten kokonaisuuksien käsitteleminen taidokkaasti ja objektiivisesti vaatii kokemusta ja taitoa. Pahimmat sudenkuopat voi kuitenkin välttää muilta toimittajilta oppimalla.

H3 sanoi, että EU-toimittajan tärkein tehtävä on kertoa, miten EU reagoi eri tilanteisiin. Tätä tehtävää ei ole syytä unohtaa kirjeenvaihtajan roolissa. Siihen liittyy oleellisesti esimerkiksi se seikka, että EU ei ole kasvoton viranomaistaho, vaan se peilaa varsin tarkasti jäsenmaidensa toiveita ja poliittisesti vallalla olevia linjauksia. Näin ollen toimittajien tulee suhtautua EU:n toimintaan kriittisesti ja tarkkailevasti.

Objektiivisuuden pyrkimys onkin yksi EU-toimittajan työn haasteista. Yllättävä käänne haastatteluissa olikin, että kaikki kolme haastateltavaa suhtautuivat lähtökohtaisesti epäluuloisesti ja kriittisesti objektiivisuuden pyrkimykseen.

”En koe enkä edes kuvittele, että pystyisin tuottamaan objektiivista uutisointia. Totta kai omat kiinnostukset vaikuttavat siihen, mitä kirjoittaa ja mitä aiheita valitsee. Siinä mielessä en koe, että objektiivisuus olisi edes mahdollista.” (H3, 2016.)

Haastateltava kertoikin selventävästi, että journalismin tarkoitus ei ole esitellä kaikkia olemassa olevia argumentteja, vaan pyrkimyksenä olisi tuoda esiin lähimpänä totuutta olevat argumentit. Poliittisen toimittajan tärkeä tehtävä onkin arvioida, kenen asiantuntijan tai haastateltavan esittämä argumentti on perusteltu parhaiten todistetuilla faktoilla. Pyrkimys totuudenmukaiseen uutisointiin ei välttämättä tarkoita tasapuolisuutta kaikkia argumentteja kohtaan.

Brysselissä toimittajiin kohdistuu myös paljon vaikuttamisyrityksiä: Kaupungissa työskentelee valtava määrä lobbareita ja poliitikkoja, joilla on selkeät omat intressit, joita he ajavat tilaisuuden tullen hyvinkin ovelasti ja intohimoisesti. Vaikuttamisyritykset on pystyttävä tunnistamaan ja niitä on pakko osata välttää. Se on työn onnistumisen perustavanlaatuisen ehto.

Haasteeksi mainittiin myös oman työajan tehokas hallitseminen ja se, että osaa pitää oikeassa välissä hengähdystaukoja. Työ on intensiivistä ja sitä riittäisi vaikka vuorokauden jokaiselle tunnille. Työnjälki on kuitenkin paljon parempaa, jos malttaa pitää riittävästi vapaapäiviä ja vapaita iltoja.

5.3.2 EU-jargonin välttäminen

Tyypillinen haaste EU-journalismissa on sortua puhumaan ”samalla kielellä” kuin EU-virkamiehet ja -asiantuntijat. Edes virkamiehet itse eivät aina osaa selittää hankalia termejä ymmärrettävästi. Uusia EU-termejä myös syntyy nopealla tahdilla ja niitä voi olla todella vaikeaa kääntää suomenkielelle.

Kaikki haastateltavat totesivatkin tavalla tai toisella, että isojen kokonaisuuksien ymmärtäminen ja sitä kautta asiasisällön muotoileminen selkokieliseksi on samaan aikaan työn suola ja isoin sudenkuoppa.

Niin kutsutun poliittisen jargonin taakse on helppoa paeta, koska lähdemateriaali on täynnä vaikeasti ymmärrettäviä termejä ja niiden auki selittäminen on työlästä. Toisaalta esimerkiksi H1 antoi ymmärtää, että termistön auki selittäminen ei loppujen lopuksi ole kovin erilaista, kuin politiikan toimittajan työ kotoisessa Suomessakaan. Tämä pitää varmasti paikkaansa; pitkällä kokemuksella politiikan toimittajan työstä on EU-kirjeenvaihtajan työssä iso etu. Mitä enemmän kokemusta, sitä helpompaa tyypillisimpiä sudenkuoppia on välttää.

”Tyypillinen moka on, että menee mukaan siihen kieleen, mitä siellä puhutaan. EU-slangista ei ymmärrä kukaan mitään. Teemme sen perusteella paljon uutisia, mutta eivät ihmiset tunne sitä instituutiota tai päätöksentekomekanismia. Liian syvälle EU-jargoniin meneminen on virhe.” (H3, 2016.)

EU-jargoniin uppoutuminen kuvastaakin mainiosti kokonaisuudessaan sitä ilmiötä, mihin aloitteleva EU-toimittaja voi sortua: Siihen, että ajattelee EU:n ja EU-politiikan olevan paljon tärkeämpää kuin se oikeasti on. Loppujen lopuksi se on vain politiikkaa siinä missä kaikki muukin politiikka.

EU-kuplan sisällä on helppoa ”rakastua” aiheeseen, jolloin EU-myönteisyys ja EU-keskeisyys tulee väkisin rivien välistä esiin myös lukijalle. Toimittajan olisikin hyvä pitää Brysselissä mielessään, että artikkeleita aiheesta tehdään lukijoita varten, ei EU:ta tai politiikkoja varten.

H3 eritteli osuvasti sen, miksi jargonista pois pitäytyminen on lopulta niin vaikeaa. Hanka-luutena on se seikka, että EU:n sisällä prosessit ovat valtavan pitkiä. Yhtä direktiiviä saa-tetaan helposti tehdä useita vuosia. Prosessin eri vaiheiden selventäminen edes itselleen on todella työlästä, ja lähdemateriaalit ovat täynnä vaikeita termejä.

Toisaalta aina EU-aiheistenkaan tekstien ei tarvitse olla kansantajuisia tai ”helppoa luetta-vaa”. Joskus pitkät, syventävät artikkelit tehdään tarkoituksella siten, että lukijan ajatellaan lähtökohtaisesti olevan hyvin perillä siitä, mistä aihepiirissä on kysymys. Sen sijaan esi-merkiksi televisioon ja radioon tehdään paljon hyvinkin yksinkertaistettua ja kansantajuista sisältöä. Olennaista onkin, että toimittaja kykenee erottelemaan kohdeyleisönsä ja osaa tuottaa sisältöä kohdeyleisön tarpeiden mukaisesti.

Kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että vaikeita termejä olisi silti syytä välttää niin paljon kuin mahdollista. Melkein jokaisen poliittisen termin voi selittää auki suomeksi siten, että se on helpompi sisäistää ja teksti on miellyttävämpää luettavaa.

5.4 Suomalaisten asenne EU-journalismia kohtaan

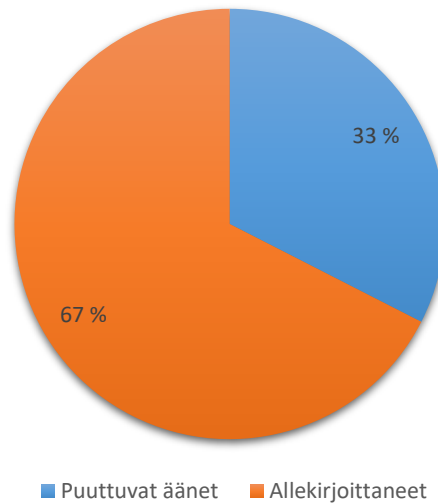
Suomi liittyi Euroopan unioniin vuonna 1995. Tuosta hetkestä käynnistyi yhteiskunnallinen keskustelu siitä, mikä on Suomen asema, etu ja tavoite olla mukana unionissa. Haastatte-luissa käytiin läpi myös sitä, miten suomalaiset lukijat tuntuvat asennoituvan Euroopan unioniin ja Suomen EU-jäsenyyteen.

Kun Brexit-keskustelu kuohusi Briteissä kovimmillaan, myös Suomessa järjestettiin kansa-laisaloite kansanäänestyksen järjestämisestä Suomen EU-jäsenyydestä. Kansalaisaloite avattiin Kansalaisaloite.fi -palvelussa kolme päivää ennen Ison-Britannian kansanäänes-tyksen äänestyspäivää. Kansalaisaloite keräsi kesäkuun 2016 aikana valtaosan allekirjoi-tuksista, joita se onnistui haalimaan kokonaisuudessaan kasaan.

Lopulta aloite keräsi yhteensä 33 743 allekirjoitusta. Kansalaisaloite vaatii 50 000 allekir-joitusta edetäkseen eduskuntaan, joten aloite ei kantanut perustajiensa toivomaa hedel-mää Suomessa. Äänestys heijastaa hyvin sitä, että aihe on tapetilla Suomessakin, vaikka tilanne ei olekaan ollenkaan niin kärjistynyt kuin Isossa-Britanniassa.

Kuvio 2. Kansalaisaloite äänestyksen järjestämisestä Suomen EU-jäsenyydestä Kansa-laisaloite.fi -palvelussa 20.6-2016–20.12.2016

Kansanäänestyksen järjestäminen Suomen EU-jäsenyydestä

Haastatteluissa nousi mielenkiintoisena seikkana esiin lukijoiden osoittama EU-kritiikki, joka saattaa helposti kapsahtaa viestintuojan eli työtään tekevän toimittajan nilkkaan. H2:n mukaan lukijat unohtavat helposti sen, että EU ei ole hahmoton möhkäle, vaan jäsenmaiden summa. EU-kriittisyyttä olisi siis syytä tarkentaa kohdistumaan myös maan sisäisen politiikan kritiikiksi, eikä vain ajatella, että EU-jäsenyys on syynä kaikille ongelmille. H2 ei nähnyt, että toimittajan roolissa olisi vaikeaa olla kriittinen EU:ta kohtaan, sillä EU-kriittisyys on nostanut päätään myös EU:n sisällä, eikä vastakkaisten näkökulmien havaitseminen ole vaikeaa.

"En usko, että vaaka olisi ainakaan Suomessa kallistunut vielä siihen suuntaan, että valtaosa haluaisi erota EU:sta (H3, 2016)."

Kaikki kirjeenvaihtajat arvelivat, että myös kriittisyys on lisääntynyt sen myötä, että aiheesta on ollut paljon enemmän keskustelua. EU-meressä on tilaa myös negatiivissävyyteisille mielipiteille. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että se heijastaisi valtaosan mielipidettä. Haastateltavien mukaan ainakin tällä hetkellä vaikuttaa vielä siltä, että voimakas EU-kriittisyys liittyy lähinnä äärioikeistoon ja äärinationalistiseen ajatteluun.

"Näkinsin, että Euroopassa on nykyään jatkuva kriisikrapula. Kriittinen EU-keskustelu on ollut nousemaan päin. Siellä on paljon aiheellista kritiikkiä, mutta paljon myös sitä, että EU:sta tehdään syntipukki. Pitäisi aina pitää mielessä, että ei EU ole hahmoton möhkäle tai yhtä kuin kasvottomat byrokraatit jossain, vaan pikemminkin jäsenmaiden summa." (H2, 2016.)

Miten tämä vaikuttaa journalismiin? Journalismin tehtävänä on heijastaa totuudenmukaisesti yhteiskunnan reaktioita, olla ääni kansan mielipiteelle ja vahtia valtaapitäviä. Jotta tämä tehtävä ei hämärtyisi ja journalismi voi säilyttää uskottavuutensa, on kansan reaktioista pyrittävä kertomaan totuudenmukaisesti. Tästä näkökulmasta katsottuna voisikin ajatella, että journalismi epäonnistui tehtävässään Brexit-äänestyksen yhteydessä. Se ei kyennyt heijastamaan kansan mielipidettä riittävän hyvin, koska äänestystulos onnistui yllättämään myös toimittajat.

6 Pohdinta

Tutkimuksen aihe oli lähtökohtaisesti todella laaja, joten isoimmaksi haasteeksi työn vaiheissa muodostui aiheen tarkka rajaaminen. EU-journalismi on suo, johon voi upota kaulaansa myöten. Aiheen rajaaminen oli kuitenkin helpompaa siinä vaiheessa, kun menetelmäksi oli valikoitunut asiantuntijahaastattelu. Ensimmäinen iso onnistuminen tutkimuksessa olikin, kun haastatteluun löytyi kolme lähes täydellistä haastateltavaa ja haastattelut onnistuivat hyvin.

Omaehtoaisuudesta olisi voinut helposti tulla myös taakka, jos kokemusta olisi ollut liikaa. Silloin aiheen käsittely olisi ollut valmiiksi jo tietyssä diskurssissa ja omasta perspektiivistä olisi kenties ollut vaikeaa päästää irti. Tämä oli toki yksi tutkimusasettelun ongelmakohdista. Oliko tutkija itse tarpeeksi objektiivinen tutkiakseen aihetta neutraalisti?

Kuva 3: Euroopan unioni ja Suomi. Kuvan lähde: Wikimedia Commons.

Aiheen rajaaminen oli toinen tutkimuksen lähtökohtaisista haasteista. Rajaaminen ei voinut olla liian suppea, jotta tutkimus kykenisi täyttämään lupauksensa siitä, että se toimii samalla myös

EU-oppaana toimittajanaluille. Tutkimuksessa oli pakko esitellä EU:n historiaa ja mahdollisimman laajasti myös EU-journalismia teoreettisessa viitekehyksessä. Edellä mainitut pyrittiin kuitenkin pitämään mahdollisimman kapeana, jotta työn oikea ääni eli haastateltavat saisivat mahdollisimman hyvän "esiintymistilan" lopputuloksiin nähden.

Empiirisessä osassa rajausta oli helpompaa, sillä etukäteen määritellyt kysymykset asiantuntijahaastattelujen varten rajasivat käsiteltyjä aihealueita sopivasti. Onnistunut kysymyksenasettelu haastatteluissa oli tutkimuksen tulosten kannalta kriittistä. Kysymykset vahvistivat teoreettista viitekehystä ja siinä jo kerrottuja asioita, joten ainakin siltä osin tutkimuksen voi katsoa täyttäneen tehtävänsä.

6.1 Löydökset ja tutkimuksen luotettavuus

Toki ensimmäisenä on paikallaan kysyä, voiko vain kolme haastattelua antaa riittävän laajan ja luotettavan perspektiivin tutkimuksen aihevalintaan nähden. Alun perin tutkimuksessa oli tarkoituksena haastatella useampia toimittajia. Haastateltavien määrä pysyi kuitenkin näin suppeana, koska liian laaja tutkimusmateriaalin määrä olisi kasvattanut työn kokoa liikaa ja myös ollut siinä mielessä turhaa, että jo nämä kolme valikoitunutta henkilöä osasivat antaa valtavan määrän tietoa valikoiduista aihealueista. Ja toisaalta, kuten työn kolmannessa luvussa tuodaan esiin, Suomen pysyvään EU-edustustoon kuuluu kerrallaan vain kymmenen toimittajaa. Siihen määrään suhteutettuna kolmen toimittajan haastatteleminen on erittäin perusteltua.

Tutkijan kannalta oli tyydyttävää, että haastateltavat vahvistivat monia teorialähteissä esitetyistä viitteistä. Tämä myös lisäsi tutkimuksen luotettavuuden tuntua. Paras esimerkki tästä on kenties se, kuinka kaikki haastateltavat totesivat julkisuuskäytäntöjen ja tiedonsaannin olevan yksi EU-journalismin isoimmista haasteista. Samasta asiasta löytyi runsaasti teoriaa tutkimuksessa käytetyistä kirja- ja artikkelilähteistä (ks. luku 3).

Haastateltavat vahvistivat myös omalla tavallaan väitteen siitä, että EU-journalismiin tulisi laittaa enemmän resursseja suomalaisessa mediakentässä. Haastateltavat harmittelivat sitä, että useita tärkeitä juttuaiheita on uutisoitava synergiassa esimerkiksi EU:n huippukousten kanssa. Omia ideoita on haastateltavien mukaan budjettikysymysten takia vaikea saada läpi ja isompien kokonaisuuksien käsitteleminen välillä vaikeaa ajanpuutteen takia. Kyseessä on journalismin ikuisuuskyseminen, eli se, että laadukas uutisointi vaatii pitkäjänteisyyttä, aikaa ja rahaa, mutta journalismin rahoitusongelmien vuoksi noita ei ole aina saatavilla.

Lopultahan kyse on vain siitä, mitkä aiheet koetaan mediassa panostuksen arvoisiksi. EU-uutisointi ei aina täytä klassisia uutiskriteerejä, eli yhtäkkisyyttä tai aiheen läheisyyttä. Päinvastoin, EU-aiheet saattavat tuntua lukijoille kaukaisilta ja ne eivät missään nimessä ole yhtäkkisiä, vaan yleensä pidempiä asiaprosesseja. Tämän vuoksi EU-journalismiin panostaminen ei ymmärrettävästi aina tunnu uutistaloille mielekkäältä.

Toisaalta tämän tutkimuksen yksi lähtökohdista on, että EU:n sisällä on tapahtunut viimeisen kahden vuoden aikana merkittäviä yhteiskunnallisia, jopa historiallisia muutoksia. Vaikka tapahtumat eivät ole taustatiedon valossa yhtäkkisiä, esimerkiksi pakolaiskriisi tai Brexit-äänestys saattavat tuntua lukijoista yhtäkkisiltä. Siksi olisi tärkeää, että aiheista kyettäisiin uutisoimaan luotettavasti ja että toimittajat voisivat työskennellä mahdollisimman lähellä alkuperäisiä lähteitä.

Ajankohtaiset historialliset EU-kriisit ovat muuttaneet EU-uutisointia, selvisi tutkimuksesta myös. Eräs haastateltava muistutti osuvasti, että kriisien aiheuttama kova kiire ei kohdistu pelkästään toimittajiin. Myös EU-virkamiehet itse saattavat antaa virheellistä tietoa, koska raportoinnin tarve ja paine ovat valtavia. Haastateltava totesi, että faktojen tarkistaminen on erityisen vaikeaa silloin, jos EU:n sisältäkin tulee arveluttavaa tietoa. Esimerkiksi pakolaiskriisin myllätessä pahimmillaan syksyllä 2015, EU koetti koko ajan syyttää uutta tietoa toimittajille, vaikka mitään uutta kerrottavaa ei oikeastaan vielä ollut.

Toimittajan pitääkin muistaa suhtautua EU:hun itsessään kriittisesti, ei vain sen ympärillä tapahtuviin asioihin. Kuten luvussa 3 tuodaan esiin, uutisoinnin luotettavuus on nykyään lukijoille ensisijaisen tärkeää. Virheistä jää nettiaikakaudella niin nopeasti ja väistämättä kiinni, ja pienetkin korjaamattomat virheet voivat lähteä leviämään verkossa. EU-uutisointi on yleensä verrattain hidastahtista, joten virheitä varmasti pystyy välttämään hyvin, mutta viime aikojen nopeaa reaktiota vaativissa uutistilanteissa myös virheitä on päässyt sattumaan.

Nettiaikakaudella kaikkea uutisointia hämmentää kiinnijäämisen pelko, mitä tulee virheisiin. Paperisia lehtiä ei säästetty ja syynätty läpi useita päiviä jälkikäteen, mutta nettiarkistoista virheet eivät koskaan häviä. EU-aiheista kirjoittava toimittaja joutuu virheidenpelon lisäksi kohtaamaan runsaasti mielipiteillä sävytynyttä kritiikkiä, sillä kriisit herättävät lukijoissa voimakkaita tunteita ja saavat heidät käsittelemään mieleissään yhteiskunnan voimassaolevia rakenteita ja järjestystä voimakkaammin kyseenalaistaen. Joskus vika kapsahtaa kirjaimellisesti viestintuojan syliin.

6.1.1 Uusi mediaelitismen aikakausi toteutuu EU-journalismissa

Suomalaisten luottamus EU:ta kohtaan onkin monella tavalla avainasemassa EU-journalismin kannalta. Olisi naiivia väittää, että kansan mielipiteet eivät heijastuisi myöskin toimituksellisiin sisältöihin. Journalismin tulee peilata kansan mielipiteitä, myös niinkin isossa asiassa kuin EU-jäsenyydessä.

Brexit-tilanteen kaltainen mediakupla on jollain tavalla katsottuna suurin epäonnistuminen, mitä journalismissa koskaan voi käydä, sillä se osoittaa täydellisesti median eliittikuplan toteutumisen käytännössä. Median tulisi olla kansan ääni ja vallan vahtikoira, ei vähemmistön edustaja. Jos edes asiaan perehtyneet toimittajat eivät näe kansan hallitsevaa mielipidettä, miten päättäjätkään voisivat.

Haastateltavien kautta tutkimus toi esiin myös uusia yksityiskohtia EU-toimittajan työstä, muun muassa sen, että EU:n eliittikupla pitää todellakin vielä tänä päivänäkin pitkälti paikkansa. Ei ole harhaanjohtavaa väittää, että EU-uutisten lukijat ovat edelleen harvinaisen kaukana EU:n mustiin pukuihin sonnustautuneista virkamiehistä. Päätöksenteko tapahtuu ylhäällä, eikä journalisteilla ole aina aikaa tai resursseja siirtyä fyysisesti sinne, missä päätöksenteolla todella on merkitystä.

Miten mediaelitismiä voitaisiin välttää? Osittain hankalaksi tilanteen tekee jo se väistämätön tosiasia, että toimittajien on fyysisesti pakko olla paikan päällä Brysselissä. Se estää heitä näkemästä objektiivisesti, millaista EU-kansalaisten arki on EU-pääkaupungin ulkopuolella.

6.1.2 Verkostoitumisen merkitys avainasemassa työssä

Eliittikuplan lisäksi tutkimus vahvisti ymmärrystä siitä, miten julkisuuskäytännöt EU:n sisällä toimivat. Suomessa on totuttu julkisuusperiaatteeseen asiakirjajulkisuudessa, EU:ssa on toisin. Haastatellut vahvistivat, että suurin osa tiedosta todella tulee EU:n sisällä off the record. Tämä havainto korostaa toista haastatteluissa esiin noussutta tärkeää aihealuetta, nimittäin verkostoitumisen merkitystä.

Verkostoituminen on EU-journalismissa yksi tärkeimmistä aihealueista, mutta siitä löytyy todella vähän teoriaa alan kirjallisuudesta tai aiemmista tutkimuksista. Siksi juuri verkostoituminen nousi tärkeäksi teemaksi haastatteluissa. Siitä ei löydy helposti aiempaa tutkimusmateriaalia tai kriittistä pohdiskelua alan kirjallisuudesta.

Haastateltavat tiivistivät verkostoitumisen merkityksen vastauksissaan tyhjentävästi. Heillä oli kaikilla hyvin samanlainen näkemys siitä, miten vahva merkitys verkostoitumisella työssä on. Kaikki myös totesivat, mikä on verkostoitumisen isoin haaste: Vapaa-ajan vähäisyys, muutenkin pitkät työpäivät ja oma jaksaminen. Brysselissä verkostoitumisen aloittaminen on ehkä helpompaa kuin Suomessa, koska after work -tapahtumia riittää jokaiselle viikonpäivällä, ja paikallinen kulttuuri on verkostoitumista suosiva.

Verkostoitumisen merkityksen analysoiminen on merkittävä jatkoaihe Brysselissä vallitsevalle off the record -kulttuurille. Toimittaja tarvitsee Brysselissä hyviä tietolähteitä aivan eri tavalla kuin Suomessa, jossa vallitsee vahvasti elävä julkisuusperiaate. Brysselissä tietoa saa helpoiten kestäväälle pohjalle luotujen ammattilaisverkostojen avulla.

Kaiken kaikkiaan tutkimuksen luotettavuutta olisi voitu lisätä vielä laajemmilla asiantuntija-haastatteluilla, mutta ne olisivat toisaalta kasvattaneet työn kokoa ja sen tekemiseen menynyttä aikamäärää huomattavasti. Tutkimustyön suunniteltuun laajuuteen nähden materiaalia oli ehdottomasti riittävästi. Tutkimuksen luotettavuus toteutui, sillä useat haastateltavien vastaukset linkittyivät suoraan viitekehykseen. Toisaalta haastateltavat toivat esiin myös monia mielenkiintoisia yksityiskohtia, joita viitekehys ei kyennyt yksinään tuomaan ilmi. Juuri tämä vuorovaikutuksellisuus teki tutkimuksesta erityisen antoisan.

Erityisen kiehtovaa haastatteluissa oli myös se, miten haastateltavat intoutuivat loppua kohden analysoimaan veitsenterävästi, kuin ulkopuolelta käsin, omaa työtänsä. Toimittajan ammatissa ulkopuolinen tarkastelu omaa työtä kohtaan on erittäin tärkeää. Olisi mielenkiintoista tehdä saman tyyppinen haastattelu jonkin muun ammattikunnan edustajien parissa. Kykenisivätkö esimerkiksi sähkömiehet tai sairaanhoitajat yhtä terävään ja armotomaankin itsekritiikkiin?

6.2 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkimus olisi voinut saada mielenkiintoista lisäteemaa siitä, jos siinä olisi ollut mahdollista ammentaa journalismin asiakkaiden eli lukijoiden ajatuksia EU-journalismista. Siinä olisi myös voitu mainiosti tutkailla toimittajaopiskelijoiden tietomäärää ja itseluottamusta siitä, mitä EU-journalismi oikeasti on.

Aiheet jäivät kuitenkin tarkastelematta, koska pohdinnan jälkeen oli helppoa todeta, että ne menisivät tästä aiheesta liikaa ulkopuolelle. Ei ollut tarpeellista kurotella EU-journalis-

mia tiukasti käsittelevässä tutkimuksessa journalismin terävimmän kärjen ulkopuolelle. Taivotteena oli tuoda esiin toimittajien oma näkökulma, ei muiden, ja siinä onnistuttiinkin hyvin.

Mielenkiintoinen jatkotutkimusteema olisi myös tarkempi tutkimus yksinomaan verkostoitumisesta. Verkostoitumisen tuomia mahdollisuuksia ja merkitystä olisi mielenkiintoista tutkia poliittisen journalismin onnistumisen tai epäonnistumisen näkökulmasta. Ja miten verkostoitumista voi toteuttaa siten, että pysyy kuitenkin objektiivisena? Entä johtaako hyvä toimiva perusverkosto lopputuotteiden yksipuolistumiseen, jos toimittaja käyttää usein samoja lähteitä?

Sama ongelma on toki voimassa muissakin journalismin lähdegenreissä, kuten ulkomaisen lehtien lukemisessa. Koskaan ei saisi käyttää samaa lähdettä liian usein tai ainakaan antaa yhdelle lähteelle yhdessä artikkelissa liian suurta näkyvyyttä.

6.3 Tutkimusprosessi ja oma oppiminen

Tutkimuksen tekeminen alkoi toden teolla keväällä 2016. Kuten johdantoluvusta tulee ilmi, tutkimuksessa on käytetty taustatietona Brysselissä vietettyjen kuukausien aikana opittua henkistä pääomaa. Vaikka tutkimuksessa ammennettu viitekehys on käytännössä hankittu kirjallisista lähteistä, joita olisi voinut hyödyntää ilmeikään Brysselissä vietettyä aikaa, oli helposti havaittavissa, että tutkimuksesta tuli paljon mielenkiintoisempi elämys kuin ilman tuota henkilökohtaista kokemusta.

Viimeistelin työn jotakuinkin tasan vuoden kuluttua siitä hetkestä, kun aloitin sen. Prosessissa kesti pitkään, koska tein koko ajan samaan aikaan täyspäiväisesti itse toimittajan töitä. Jonkin verran aikaa prosessissa vei myös haastattelujen sopiminen ja järjestäminen ja sen jälkeen litteroiminen ja haastateltaville tarkistettavaksi lähettäminen. Kaiken kaikkiaan olen kuitenkin tyytyväinen prosessin etenemiseen.

Ennen kaikkea työtä oli antoisaa tehdä siksi, että aihe kiinnostaa minua henkilökohtaisesti todella paljon, olen tehnyt EU-journalismin parissa jonkin verran töitä ja siinä riitti minulle itsellenikin runsaasti uutta opittavaa. Euroopan unioni on politiikan genre, jota kenenkään suomalaistoimittajan ei tulisi sivuuttaa kokonaan. Viimeaikaiset tapahtumat ja kriisit enteilevät isompaa historiallista käännekohtaa. Tapahtumien kelkkaan ei kannata hypätä mukaan vasta siinä kohtaa, kun ollaan jo syvällä historiallisissa tapahtumissa. Kuka tietää,

vaikka EU hajoaisi kahden vuoden päästä? Tällaisina aikoina EU-tietämys nostaa pään erityisen vahvasti, vaikka ei lähtisikään Brysseliin kirjeenvaihtajaksi tai kirjoittaisi työkseen yksinomaan EU-aiheisia uutisia.

Lähteet

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.-4. painos. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Corner, Mark, 2014. The European Union: An Introduction. I. B. Tauris & Co. Ltd. London.

Telegraph, 2009. Timeline: history of the European Union. Luettavissa: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/6181087/Timeline-history-of-the-European-Union.html> Luettu: 15.3.2017.

Uskali, Turo, 2007. Ulkomaanuutisten uusi maailma. Vastapaino. Tampere.

Euroopan unioni 2017. Tietoa Euroopan unioniosta. Luettavissa: https://europa.eu/european-union/about-eu_fi Luettu: 10.3.2017.

Helsingin Sanomat, 5.2.2017. Suomalaisten luottamus EU:hun on kasvanut.

Muraja, Tuomas, 2017. "Asiakas on oikeassa" -jorina pois EU-journalismista. Luettavissa: <http://tuomasmuraja.com/?p=637> Luettu: 21.2.2017.

Mörttinen, Matti, 2005. EU-journalismi jatkaa tuttuja latuja. Journalismikritiikin vuosikirja 2001. Media & Viestintä -lehti.

Hynninen, Asko, 2000. Periaatteessa julkista. Julkisuusperiaatteen käytäntö EU-Suomen päätöksenteossa ja journalismissa. Jyväskylän yliopisto.

Näränen, Pertti, 2001. EU:n mediapolitiikka vetää kahteen suuntaan. Journalismikritiikin vuosikirja 2001. Media & Viestintä -lehti.

Kuutti, Heikki, 2015. Todenmukainen journalismi. Grano. Jyväskylä.

Liitteet

Liite 1.

Teemakysymykset haastateltaville

Millaisia tietolähteitä käytät työssäsi?

Jos haluat spesifiä tietoa jostain aihealueesta, miten lähestyt EU-viranomaisia?

Miten pressikäytännöt EU-instituutioissa toimivat?

Kuvaile verkostoitumisen merkitystä työssäsi?

Miten pysyt objektiivisena työssäsi?

Mistä löydät sopivia haastateltavia pidempiin juttuihin?

Mitä kieliä Brysselin kirjeenvaihtajan olisi hyvä taitaa?

Mikä on työssäsi haastavinta?

Miten journalismi on selvinnyt isoista EU-kriiseistä?

Mitkä ovat tyypillisimmät sudenkuopat kirjeenvaihtajan työssä?

Miten jutuista saa selväkielisiä ja pystyy välttämään EU-jargonia?

Miten EU-politiikasta saa tehtyä "selväkielistä" suomalaisille? Onko haastavaa kirjoittaa vaikeista aiheista ymmärrettävästi?